

**T.C.
ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**AFET SONRASI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE
SPOR DERSİNE İLİŞKİN İLGİ DÜZEYLERİ İLE DERS DIŞI
SPORTİF ETKİNLİKLERE YÖNELİK TUTUMLARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAHMUT GAZİ ALAN

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. FATİH MURATHAN**

ADİYAMAN, 2025

ÖZET

AFET SONRASI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNE İLİŞKİN İLGI DÜZEYLERİ İLE DERS DIŞI SPORTİF ETKİNLİKLERE YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Mahmut Gazi ALAN

Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 08/2025; Sayfa: 68

Danışman: Doç. Dr. Fatih MURATHAN

Bu araştırmanın amacı, afet sonrasında bölgede yaşayan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından değerlendirilmesidir. Araştırma nicel araştırma türünde olup ölçekler arası karşılaştırmalarda ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma evrenini Adıyaman ilinde deprem afetini yaşayan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem gurubunu ise 2024-2025 eğitim öğretim yılında Adıyaman ili merkezindeki Spor Lisesi, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Meslek Lisesi olmak üzere toplam 2445 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracında kişisel bilgi formu, Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin İlgi ölçeği ve Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği bulunmaktadır. Araştırma verilerinin analizinde SPSS 24.00 İstatistik paket programı kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki anlamlılık analizlerinde anlamlılık düzeyi $p=0,05$ olarak alınmıştır. Araştırmada lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü, spor yaşı değişkenlerinin etkisinin bulunduğu, milli sporcu olma durumu, depremde 1. Dereceden yakınıni kaybetme durumuna göre de anlamlı farklılık oluşturduğu gözlenmiştir. Araştırmada lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve toplam tutum düzeyleri ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin yüksek olduğu, ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet; Lise öğrencisi; Tutum; Beden eğitimi ve spor dersi.

ABSTRACT

EVALUATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS' INTEREST LEVELS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS COURSES AND THEIR ATTITUDES TOWARDS EXTRACURRICULAR SPORTS ACTIVITIES AFTER THE DISASTER

Mahmut Gazi ALAN

**Department of Physical Education and Sports Teaching
Adiyaman University, Graduate Education Institute, 08/2025; Page: 68
Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Fatih MURATHAN**

The aim of this study is to evaluate the interest levels of high school students living in the region after the disaster in physical education and sports classes and their attitudes towards extracurricular sporting activities in terms of different variables. The research is a quantitative research type, and the relational screening model was used in comparisons between scales. The research population consists of high school students in Adiyaman province who experienced the disaster of the century. The sample group consists of a total of 2445 high school students, including Sports High School, Anatolian High School, Science High School and Vocational High School in the city center of Adiyaman in the 2024-2025 academic year. The data collection tools used in the study include a personal information form, an Interest Scale in Physical Education and Sports Classes, and an Attitude Scale Towards Extracurricular Sporting Activities. SPSS 24.00 statistical package program was used in the analysis of the research data. The level of significance between variables was taken as $p=0.05$. The study found that high school students' interest levels in physical education and sports classes and their attitudes toward extracurricular sports activities were influenced by variables such as gender, grade level, school type, and age at sports. Significant differences were also observed based on whether they were national athletes or lost a first-degree relative in an earthquake. The study concluded that high school students' cognitive, affective, behavioral, and total attitude levels toward extracurricular sports activities, as well as their interest levels in physical education and sports classes, were high, and that there was a positive correlation between attitudes toward extracurricular sports activities and interest in physical education and sports classes.

Keywords: Disaster; High school student; Attitude; Physical education and sports class.

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecinde bana yol gösteren; emeğini, nezaketini esirgemeyen ve üslubunun güzelliğiyle cesaret veren değerli danışmanım Doç.Dr. Fatih MURATHAN'a içtenlikle teşekkür ederim.

Mahmut Gazi ALAN

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin benim tarafımdan yapılmış, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu süreçlerinde kaynakları doğru şekilde gösterdiğimi ve kaynakçada yer verdiğimi vurgularım. Veri toplama, etik kurul izni alınarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmam, Adıyaman Üniversitesi'nin kullandığı "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandı ve herhangi bir "intihal içermediğini" beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili beyanıma aykırı bir durum tespit edilirse, bu durumun ahlaki ve hukuki sonuçlarını kabul ederim.

Mahmut Gazi ALAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Cümlesi.....	4
1.2. Araştırmanın Hipotezleri	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Araştırmanın Varsayımları	6
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1. Beden Eğitimi ve Spor	7
2.1.1. Tarihsel süreçte spor ve beden eğitime yönelik anlayış.....	8
2.1.2. Beden eğitimi ve sporun önemi	9
2.1.3. Beden eğitimi ve spor dersinin bireyde geliştirdiği özellikler	10
2.1.4. Eğitimde beden eğitimi ve spor	11
2.2. Ders Dışı Etkinlikler	13
2.2.1. Ders dışı etkinliklerin amacı ve önemi	14
2.2.2. Ders dışı sportif etkinlikler.....	15
2.3. Tutum.....	17
2.3.1. Tutumu oluşturan öğeler.....	18
2.3.1.1. Bilişsel öğe.....	19
2.3.1.2. Davranışsal öğe	19
2.3.1.3. Duyuşsal öğe	20

2.3.3. Tutumun meydana gelmesini sağlayan önemli etkenler	21
2.3.3.1. Aile etkisi	21
2.3.3.2. Çevre etkisi	21
2.3.3.3. Bireysel deneyim	22
2.3.4. Beden Eğitimi dersine yönelik tutum	22
2.3.5. Tutumların ölçülmesi	23
2.4. İlgi	24
2.4.1. İlginin boyutları (bireysel ve durumsal ilgi)	25
2.4.2. İlgi ve öğrenme ilişkisi	26
2.4.3. İlgi ve beden eğitimi ve spor alan yazın çalışmaları	26
2.5. Türkiye’de Lise Düzeyindeki Öğretim ve Okul Türleri	28
2.5.1. Fen liseleri	28
2.5.2. Anadolu liseleri	29
2.5.3. Spor liseleri	29
2.5.4. Güzel sanatlar liseleri	29
2.5.5. İmam hatip liseleri	29
2.5.6. Mesleki ve teknik liseler	30
2.6. Türkiye’de Deprem ve Etkileri	30
2.6.1. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler	31
2.6.2. Depremin ergen çağıdaki bireylerdeki etkileri	32
2.6.3. Depremin eğitim uygulamalarına yansımaları	35
3. YÖNTEM	37
3.1. Araştırmanın Metodu	37
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	37
3.3. Araştırmanın Veri Toplama Aracı	38
3.4. Araştırma Verilerinin Analizi	39
4. BULGULAR	40
5. TARTIŞMA ve SONUÇ	51
KAYNAKÇA	56
EKLER	
ÖZ GEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1. Araştırmaya grubunun demografik özellikleri (N=2445).....	38
Tablo 4.1. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik ilgi ölçeği ve ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği puanları	40
Tablo 4.2. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyet durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi	41
Tablo 4.3. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi.....	42
Tablo 4.4. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin spor yapma yaşı değişkenine göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi	43
Tablo 4.5. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sporda milli olma durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi	44
Tablo 4.6. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 6 şubat depreminde 1. dereceden yakını kaybetme durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi	45
Tablo 4.7. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi	46
Tablo 4.8. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri arasındaki korelasyon analizi	48
Tablo 4.9. Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum alt boyutlarının beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerini yordama durumu	49
Tablo 4.10. Araştırma hipotezlerinin ret / kabul durumu	50

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1. Tutum öğeleri.....	18
Şekil 2.2. Afet sonrasında ergenlerde görülen stres tepkileri (columbia university earth institute national center for disaster preparedness, 2018).....	34

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

p	: Anlamlılık Düzeyi
$\bar{x}$	: Aritmetik Ortalama
Bkz	: Bakınız
α	: Cronbach Alfa Katsayısı
N	: Katılımcı Sayısı
r	: Korelasyon Katsayısı
M.Ö.	: Milattan Önce
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Mw	: Moment Büyüklüğü
f	: Sıklık
Ss.	: Standart Sapma
TDK	: Türk Dil Kurumu
%	: Yüzde

1. GİRİŞ

Spor, pek çok önemli toplumsal değerin oluşmasına ve sürdürülmesine yardımcı olmaktadır. Spor bu işlevi çeşitli yollarla gerçekleştirebilir. İnsanların spor kavramı içerisinde kendilerini ifade edebilecekleri, en azından bu tür faaliyetleri destekleyip sosyalleşme sürecine katılabilecekleri bir alanın olması, onların psikososyal gelişimlerine yardımcı olmaktadır. Sosyalleşmenin bireyler ve toplum açısından farklı anlamları vardır. Bu yönüyle düşünüldüğünde kültürel değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasını ve bireylerin örgütlü sosyal yaşamda kabul edilmiş normlara uyumu sağlamaktadır. Bu anlamda sosyalleşme, bireysel benliği ve kişiliği oluşturan temel faktörlerden biridir. Psikososyal gelişimde, insanın özgüven kazanması veya yeniden inşa etmesi için başarıya olan ihtiyacı önemlidir. Burada bir kişinin başarıya ulaşmasının en kolay yollarından biri spordur (Küçük ve Koç, 2004). Beden eğitimi ve spora katılımın bireylere sağlayabileceği yararlarından biri de psikolojik sağlamlıktır.

Beden eğitimi çocuk gelişimi için hayati öneme sahiptir ve çocuklarda ve ergenlerde farklı gelişim alanlarını hedeflediği için eğitimin önemli bir parçasıdır. Öğrenciler beden eğitimi dersinde; bilişsel, duygusal, psikomotor ve sosyal açıdan kendilerini gerçekleştirme imkanı bulmalarının yanı sıra, yetişkinlikte hayatlarını kolaylaştıracak beceriler de edinebilmektedirler. Bu dersin olumlu çıktılarından biri de sporun temel bilgi ve becerilerini öğretme ve spora uygun davranışları kazandırma becerisidir (Karanfil vd., 2017).

Eğitim öğretim hizmetleri içerisinde çocukların hareket gelişimleri açısından önemli bir yeri olan beden eğitimi ve spor uygulamaları, bireylerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim alanlarına önemli derecede katkı oluşturmaktadır. Beden eğitimi ve spor uygulamaları bireylerin çok yönlü gelişimi açısından sağlıklı yaşam biçimi davranışları kazandırmada, grup çalışmalarıyla sosyal uyum ve sosyalleşme sağlanmasına, spor branşlarıyla ilgili bilgi ve deneyim kazanmaya yardımcı olmaktadır (Yılmaz, 2018a). Günümüzde bireyi hayat şartlarına hazırlık süreci içerisinde konumlandıran kurum olarak okul yukarıda ifade edilen özellikleri bireye kazandırma konusunda beden eğitimi ve spor derslerinin içeriklerini kullanmaktadır. Ayrıca bu kazanımların bireyde oluşturulmasında ders dışındaki etkinliklerde önemli yeri oluşturmaktadır (Yılmaz, 2018b).

Beden eğitimi ve spor faaliyetleri hem içsel hem de dışsal gelişime olumlu etkisi bulunmaktadır. Spor ve atletik faaliyetlere katılım, kabullenme, işbirliği, fikir alışverişi, paylaşım, hoşgörü, fair play, saygı gibi nitelikler geliştirmektedir. Bu sayede spor

faaliyetlerine katılan bireyler toplumla etkileşim kurma imkânına sahip olmaktadır. Aynı şekilde fiziksel aktiviteye katılmak sosyal iletişimi de geliştirebilmektedir. Yine sosyal açıdan bakıldığında spor faaliyetlerine katılmak, kişinin sosyal çevresiyle etkileşimine yardımcı olmaktadır. Toplumsal gelişmişlik düzeyi de buna paralel olarak iyileşmiştir (Özkal, 2024: 39).

Tutum kavramının pek çok sosyal psikolog tarafından farklı tanımları olmasına rağmen en yaygın anlayış, bir bireyin psikolojik bir nesneye yönelik duygu, düşünce ve davranışlarının düzenli yönelimidir. Tutum, insanların çevrelerine daha kolay uyum sağlamalarına yardımcı olmaktadır. Tutumların ayrıca insanların davranışlarını etkileme işlevi de vardır. Tutumun davranışa etkisi, kısaca bireyin belli bir duruma yönelik yönelimi/oluşumu demektir. Bireyin bir nesne hakkında daha önce edindiği olumlu veya olumsuz bilgi veya inançlar, bireyin o şekilde davranma eğilimi göstermesine neden olmaktadır (Turan vd., 2022). Psikolojik bir durum olan tutum, spora katılımı da etkili olmaktadır.

Bireylerin ilgi duyduğu alanda ve konularda çalışması ve yoğunlaşması yaşam başarısı kazanmada oldukça önemli etken olarak sayılabilmektedir. Bu sebeptendir ki eğitim öğretim faaliyetlerinde bireyin ilgi düzeylerinin belirlenmesi ve ilgiye yönelik faaliyetler yürütülmesi önemli derecede etkili sayılmaktadır. İlgi düzeyini belirlemeye yönelik bireylerin eğitim faaliyeti içerisinde öğretim yöntem ve tekniklerinde de özelleşmeye gidilerek ilgi alanına dayalı öğrenme modelleri günümüzde kullanılmaktadır (Kayalar ve Arı, 2017). Okul ortamında öğrencinin derse olan ilgisi akademik başarıyı etkileyen önemli faktörlerden birisidir (Akın vd., 2015). Öğrencilerin ilgi duydukları alanlara ilişkin gelişim gösterebilmeleri için öğretim programları, okul içi ve dışında gerçekleştirilecek eğitim faaliyetleri ile de desteklenerek eğitim içerikleri zenginleştirilmeye çalışılmaktadır.

İlgi “Belirli bir olay veya etkinliğe yakınlık duyma, ondan hoşlanma ve ona öncelik tanıma” (TDK, 2019) veya bir kavrama karşı duyulan pozitif duygusal tepki, öğretim faaliyetlerinin içinde olmaya istekli olmak şeklinde tanımlanmıştır (Swarat, 2009). Diğer bir taraftan, ilgi kişinin objeye, bir eyleme ya da bir kimseyle ilişki kurması ve belirli bir süreklilikle bağlanması olarak da ifade edilmektedir. Bazı çalışmalarda ise ilgi, bireyin bir ihtiyacını karşılayan öğrenilmiş hoşlanma veya hoşlanmama duygusu olarak belirtilmiştir (Deniz, 2008). Alan yazın çalışmasında öğrenciler için ilginin, durumsal ve kişisel olmak üzere iki boyutu olduğuna işaret etmektedirler. Buna göre, kişisel ilgi; kişisel anlam, tercih ve değere dayanan, öğrenme görevlerine veya içeriğine karşı kişi merkezli psikolojik bir

eğilimdir. Durumsal ilgi ise, bir öğrenci ile öğrenme bağlamı arasındaki etkileşime odaklanan görece daha kısa vadeli bir ilgi türüdür. Ayrıca bilişsel uyarım, olumlu duygu ve kişisel değer vermenin her iki ilgi türünde de temel unsurlar olduğuna dikkat çekilmektedir (Chen ve Wang, 2017).

Eğitim öğretim faaliyetlerinin içerisinde yer alan beden eğitimi ve sporun tamamlayıcı unsuru olan ders dışı sportif faaliyetler; okul dışı zamanlarda program ve plan içerisinde gerçekleşen ve önemli amaçlar içerisinde barındıran uygulamaları kapsamaktadır (Yılmaz ve Güven, 2018). Ders dışı sportif uygulamalar bireyin özellikle gençlik döneminde gelişim özellikleri ile birlikte kimlik gelişimine de katkı sunmaktadır. Bunun yanında sosyal, psikolojik, davranışsal ve bilişsel gelişim süreçlerinde olumlu gelişim gösterme; duygusal gelişim açısından özyeterlilik, hedef bağlılığı, olumlu kimlik ve toplumsal normlara uyum gibi önemli kazanımlar oluşmasına neden olmaktadır. Ayrıca ders dışı sportif etkinliklere katılım gösteren bireylerin depresyon ve stres yaşama oranlarının düştüğü, ve yüksek derecede öz saygı niteliğini geliştirdikleri araştırmalarda belirtilmektedir (Mahoney, 2000). Ders dışı sportif etkinlikler genç ve gelişim çağındaki çocuklarda kendine güven, girişimci ruh, olumlu ruh sağlığının oluşması ve yaşam boyu spor alışkanlıkları gelişmektedir (Özkara, 2019). Bu etkinlikler; öğrencilerin okula aidiyet duygusu kazanma ve okula yönelik olumlu tutuma sahip olması, psikolojik dayanıklılık ve içselleştirme gibi kazanımların yüksek seviyede olmasıdır (Fredricks ve Eccles, 2008). Böylece öğrencilerin okula olan aidiyet duygusu ve bağlılığı onların akademik motivasyonu ve akademik başarısını yükseltmektedir (Yılmaz, 2018b).

Temel psikolojik ihtiyaçlar okul çağında okul üyesi olarak değerli ve nitelikli olduğuna, çevresinden saygı duyulan özellik taşıdığına, kendini gerçekleştirme özelliklerini içerisinde barındıran özellik olarak açıklanmaktadır. Okul ile ilgili bağlanma özelliği yüksek seviyede olan bireylerin okula yönelik tutumlarının da olumlu olduğu, bu duygulara sahip olmada ders dışı sportif etkinliklerin aracı bir rol taşıdığı alan yazın çalışmalarında açıklanmıştır (Yılmaz ve Güven, 2018). Alan yazında lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmada; ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin katılmayanlara göre daha yüksek akademik başarı seviyesine sahip oldukları, bir üst eğitim kurumuna devam etmeye daha istekli oldukları sonucuna ulaşmıştır. Ders dışı etkinlik programlarına katılım, okula devam etme ve akademik başarıyı arttırmanın yanı sıra, öğrencileri zararlı alışkanlıklardan ve kötü arkadaş çevresinden uzak tuttuğu ve riskli davranış sergileme eğilimlerini azaltmaktadır (Mahoney, 2000).

Türkiye’de 06.02.2023 tarihinde ilk önce merkez üssü Kahramanmaraş Pazarcık, daha sonrasında da merkez üssü Kahramanmaraş Elbistan olan ve Türkiye’nin 10 ilini kapsayan depremde de çok sayıda insan hayatını kaybetmiştir. Bununla da kalmayıp bilhassa deprem bölgesinde ikamet edenler başta olmak üzere tüm Türkiye’de psikolojik ve travmatik bir durum oluşmuştur. 06.02.2023 tarihinde meydana gelen ve 10 ili etkileyen Kahramanmaraş merkezli depremlerin yaklaşık 15 milyonluk bir nüfusu kapsadığı bilinmektedir. Orta öğretime devam eden ve ilgili bölgede yaşayan öğrencilerin tutumunu ölçmek bu noktada önemli hale gelmektedir.

Beden eğitimi ve egzersiz dersleri insanın fiziksel ve ruhsal gelişimi ve çevreye uyumu açısından olmazsa olmazdır. Beden eğitimi ve spor, insanların fiziksel, zihinsel ve bilişsel olarak gelişmelerini temin etmek, iş yaşamının yanı sıra günlük yaşam hareketliliğinin ritmine uyum sağlamak, yurttaşlık ve ulusal bilinç duygusunu güçlendirmek amacıyla düzenlenen düzenli, yapılandırılmış bir öğrenme biçimi olarak görülmektedir. Sportif faaliyetler, bireylerin toplum içerisinde kural ve yasalara uyum sağlamalarına, benzer ve farklı fikirlere saygı duyan, güzelliği ve gerçeği kutlayan, başarısızlığın nedenlerini araştıran toplumlar yaratmalarına yardımcı olabilir. Beden eğitimi ve spor derslerinin genel eğitim sistemi içindeki yeri ve önemi, beden eğitimi dersleri sırasında bireylerin fiziksel aktivitelere karşı olumlu tutum geliştirebilmesinde yatmaktadır (Cengiz vd., 2018).

Bu çalışma ile 06/02/2023 tarihinde yaşanan deprem sonrası öğrenimine orta öğrenim düzeyinde devam eden farklı türdeki liselerdeki öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.1. Problem Cümlesi

Araştırmada ana problem cümlesini, afet sonrasında bölgede yaşamına devam eden lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları arasında ilişki bulunmakta mıdır? Şeklinde tasarlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın ana problem cümlesine cevap bulmak adına aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

H1 Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ortalamanın üzerinde yüksek düzeydedir.

H2: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyetine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.

H3: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördüğü sınıf düzeyine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.

H4: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin spor yaşı durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.

H5: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin milli sporcu olma durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.

H6: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 6 Şubat Depremlerinde 1. Dereceden yakınıni kaybetme durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.

H7: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türlerine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.

H8: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Eğitim programı içerisinde bir ders olarak bakıldığında beden eğitimi ve spor dersi, öğrencilerin sportif faaliyetlere katılmalarıyla fizyolojik ve psikolojik gelişimlerine katkıda bulunma fırsatı sunmaktadır. Beden eğitimi ve spor dersi öğrencilerini nispeten rekabetsiz ortamda spor yapmalarını sağlamakta, öğrenciler kaygı, stres gibi psikolojik baskılardan uzak bir şekilde spor yapabilmektedirler. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik ilgisi onların derse katılımı için bir motivasyon unsurudur. Hareketsiz yaşamdan ve travma sonrasında psikolojik olarak negatif yönde etkilenebilecek öğrencilerin, ders dışı

sportif etkinlikler vasıtasıyla psikolojik iyilik düzeylerinin yükselmesi sağlanabilecektir. Bu bağlamda 06 Şubat depremlerini yaşayan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersi ile duyuşsal, bilişsel ve sosyal gelişimlerini sağlayabilmeleri için bu derse yönelik ilgi düzeylerinin ve ders dışı sportif etkinliklere katılımlarının belirlenmesinin alan yazın çalışmalarına katkı sağlanması açısından önemli görölmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları aşağıdaki gibidir:

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine yönelik ilgi düzeyleri ve ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeklerindeki maddelere vermiş oldukları yanıtların kendi düşüncelerini en doğru şekilde yansıttığı varsayılmıştır.
2. Araştırmanın veri toplama aracının bu araştırmanın amacına yönelik verilerin elde edilmesi açısından yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

1. Araştırma Adıyaman ilinde öğrenim gören lise öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, veri toplama aracından elde edilen veriler ile sınırlıdır.
3. Araştırma 2024-2025 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Beden Eğitimi ve Spor

Bu iki kavram çoğu zaman birbirini tamamlayan, hatta bazen iç içe geçmiş tanımlar kullanılarak yorumlanmaktadır. Hareket etmek insan canlılığının tezahürüdür. Bu durum insanlık var olduğundan beri geçerli bir durumdur. Başlangıçta, insanların ilkel içgüdüleriyle ortaya konan ve yalnızca varlığını koruyarak devamlılığını sağlama dürtüsüne ihtiyaç duyan doğal hareketten oluşmaktadır. Ancak günümüz toplumu teknolojinin getirdiği olanakları kullanarak insanın ihtiyaç duyduğu fiziksel ve zihinsel aktiviteleri doğallıktan uzaklaştırmakta, bilinçli olarak fiziksel aktivitelere kendi yöntemlerini vermektedir (Akkoyunlu, 1996).

Kavramsal olarak sporun birçok tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlarda hareket ve spor ile ilgili kavramlara vurgu yapılmaktadır. Bu kavramlar; kuralları üzerinde anlaşılmış, genellikle rekabete dayalı, bireysel ve gruplar halinde oynanan ve çoğunlukla rekabeti içeren spor aktivitelerini kapsamaktadır. Spor böylece bireysel bir etkinlikten kültürel bir etkinliğe dönüştürmektedir. Bu anlamda spor, toplumsal yaşam alanında oluşan kültürel etkinliklerin toplamı, belli kuralları olan kültürel etkinliklere verilen addır (Karataş vd.,2021). Sporcuların bakış açısından spor, kazanmayı amaçlayan teknik ve fiziksel bir çabadır; izleyiciyi kazanmak için rekabete dayalı estetik bir süreç; toplumun bütününe yarattığı çelişkileri ve özellikleri yansıtan bir ayna, toplumu yönlendirmede etkili bir araç ve en nihayetinde önemli bir toplumsal kurumdur. Spor, insanın doğayla mücadelesi sırasında kazandığı temel becerilere ve aletli veya aletsiz olarak geliştirdiği mücadele yöntemlerine dayanan, insanların serbest zamanlarını artırmak amacıyla, bireysel ve toplumsal olarak, dinlenme, eğlenme ve iş dışında, barışçıl bir biçimde veya benzetim yoluyla yaptığı estetik, teknik, bedensel, mücadele içeren sosyal bir süreci ifade etmektedir (Fişek, 1998).

Beden eğitimi ile spor arasındaki fark; beden eğitimi, bireyin beden ve zihninin sağlıklı gelişimi için yapılan bir dizi eylemdir. Spor ise, bireyin beden ve zihninin sağlıklı gelişimi amacıyla, belirli kurallara göre rekabetçi etkinliklerde çabalamak, yarışmak ve kazanmaktır (Karataş vd., 2021).

Beden eğitimi ve spor, bireyin davranış hareketlerini değiştirerek insan vücudunu kontrol altına alır, kas ve sinir sisteminin gelişimini desteklemekte, böylece bireyin psikolojik ve bilişsel uyumunu sağlanmış olmaktadır. Beden eğitimi, bireylerin bedensel ve ruhsal yönden daha iyi gelişmelerini, dış dünyaya, çalışma ve yaşam koşullarına uyum

sağlamalarını, millî şuur ve yurttaşlık duygusunu güçlendirmelerini sağlamak amacıyla yapılan sistemli ve planlı etkinlikler dizisinin genel adıdır (Kanan, 2024).

Sağlıklı ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmede beden eğitimi ve spor önemlidir. Toplum tarafından teşvik edilen beden eğitimi, kişisel sorumluluk duygusunu, özgüveni ve dürüstlüğü geliştirmeye yardımcı olmaktadır (Pilavcı, 2024).

2.1.1. Tarihsel süreçte spor ve beden eğitime yönelik anlayış

Sporun ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı, nasıl geliştiği her zaman tartışma konusu olmuştur. Spor bilimciler antik dönemde yapılan hareketleri oyun ve savaş olarak iki kategoriye ayırmakta ve sporun kökenini insanların ilk koştuğu, güreştiği veya atladığı zamanlara kadar götürmektedirler. Farklı bir görüş de bu hareketlerin aslında bir iş olduğu, spor olarak görmenin doğru olmayacağı şeklindedir. Bu tanımlamaya göre ilk sportif faaliyetin cirit atma olarak kabul edilmektedir (Çakır, 2014).

Spor insanlık tarihinin ilk dönemlerine kadar uzanmaktadır; Özellikle avcılık ve savunma amaçlı ortaya çıkan cirit, okçuluk ve güreş gibi faaliyetlerde kendini göstermiştir. Milattan önceki dönemde beden eğitimi ve sporun amacı, kabile üyelerini ve gençleri, açık hava yaşamının tehlikelerine karşı koymak için gereken güç, dayanıklılık, çeviklik ve becerileri geliştirmeye ve grubun hayatta kalma şansını artırmak için gerekli olan yaşam gereksinimlerini elde etmeye teşvik etmek olmuştur. Savaş oyunları, kovalamaca-yakala oyunları, dans ve diğer dini inançlarla ilgili ritmik aktiviteler, kendini savunma becerilerine yönelik oyun ve spor aktivitelerinin hepsi beden eğitimi programları olarak düşünülebilir (Middle East Technical University, 2025). Örneğin spor kelimesi antik çağlarda kullanılmamıştır. Ancak bu kelimenin karşılıkları gymnastik ve agonistic'tir. Bu iki kelimenin Türkçe karşılıklarının beden eğitimi ve yarışmadır (Bolçay, TY: 11).

Ortaçağ Avrupası'nda, kilise yönetimi altında, fiziksel egzersiz şeytan işi olarak görülmüş ve eğitim skolastik olarak algılanmıştır. Bu dönemde bedensel eğitim yalnızca şövalyelik sisteminde görülmektedir ve şövalyelerin Hristiyanlığı savunmak için Tanrı tarafından görevlendirildiğine inanılmaktadır. Şövalyelik, binicilik, yüzme, okçuluk, eskrim, avcılık, satranç ve güzel şiir yazma gibi yedi beceri çok fazla fiziksel eğitim ve pratik gerektirmektedir (Akkurt ve Şinforoğlu, 2020).

Rönesans'tan sonra eğitimin zorunlu olması gerektiği belirgin bir hal almıştır. Eğitim programına beden eğitiminin katılması ve kullanılmasıyla Rönesans ve Reform

dönemlerinde müfredatlarda Ortaçağ'a göre daha yaygın bir yer edinmiştir. Spora ilişkin eski görüşler modern bakış açılarını etkilemiştir (Demirel ve Yıldırım, 2013).

Türk kültürünün en önemli unsurlarından biri beden dilidir. Bedensel hareket halk arasında yerleşik kültüre yoğun bir şekilde işlemiş ve Türk kültürünün de önemli bir unsuru olmuştur. Sporun sosyal yaşamda bu kadar büyük bir rol oynamasıyla insanlar daha sağlıklı hale gelmiş ve önemli askeri zaferler kazanmışlardır. Hem destanlar, hem de bazı araştırmalar, “Türk” sözcüğünün “güçlü” anlamına geldiğini, tarih boyunca sözcüğün doğrudan doğruya güç ve savaşçı statüsünü vurguladığını göstermektedir. Bu da Türk insanının fiziksel güce önem verdiğinin ve bu amaca ulaşmak için sürekli fiziksel egzersiz yaptığının önemli göstergelerinden biridir (Dever ve İslam, 2015).

Spor; felsefe, sanat, bilim, din ve daha birçok olgu gibi kültürün vazgeçilmez bir unsurudur. Herhangi bir toplumdaki bireyler zaman zaman fiziksel hareketlerini yaşamlarında rekabetçi spor gösterilerine dönüştüreceklerdir. Spor, tarihsel olarak yaşam-ölüm mücadelelerinin barışçıl metaforları olarak ortaya çıkmış ve daha sonra takım sporlarına dönüşmüştür. 1896 yılında ilk modern Olimpiyat Oyunları düzenlenerek her ülkeye olimpiyatlar aracılığıyla kendini gösterme fırsatı verilmiş ve sporun barışçıl amaçlarla kullanılmasına olanak tanınmıştır (Dalkılıç, 2011).

2.1.2. Beden eğitimi ve sporun önemi

Hangi yaş gurubu olursa olsun bireylerin gelişimi bir araç olarak eğitim ve öğretim zorunlu bir faaliyettir. Eğitim insan yaratımının bir biçimidir. Düşünceleri felsefeden, hakikatleri bilimden, düzeni ise toplumdan gelmektedir. Bu kapsamda düşünüldüğünde beden eğitiminin genel eğitime önemli katkılarının olacağını söylemek doğru olacaktır. Başka bir deyişle beden eğitimi ve genel eğitim birbirinden ayrılmaz bir bütündür (Özdemir, 1992).

Bireylerin zihinleri ve düşünceleri geliştikçe, bireysel gelişimlerinin uyumu, insanların yaşadıkları toplumda daha sağlıklı, daha üretken, daha mutlu ve verimli olmaları konusunda etkin bir rolü olan beden eğitimi, her yaştan insanın fiziksel ve ruhsal yapıları pazarlandığında fiziksel egzersiz ve spor aktiviteleri en uygun ve temel eğitim araçları olarak değerlendirilebilir. Spor, düzenli, organize, yaratıcı, milli birlik ve beraberlik duygusuna sahip, yüksek performans gösteren genç nesillerin yetiştirilmesinde, dolayısıyla ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın sağlanmasında büyük öneme sahiptir (Özdenk, 2018).

Sağlıklı yaşam tarzı, olumlu sağlık davranışlarının en temel göstergesidir. Hareket etmek her çocuğun doğal ihtiyacıdır ve çocuk sağlığını iyileştirmede önemli bir koruyucu önlemdir. Egzersiz, vücudun tüm organ ve sistemleri üzerinde olumlu etki yaratarak hareket kalitesini artıran, vücut kaslarını güçlendiren ve fiziksel dayanıklılığı geliştiren karmaşık bir süreçtir. Fiziksel aktivitenin ergenlik dönemindeki bireylerin psikolojisi ve kişiliği üzerinde olumlu etkileri olduğu, sağlıklı ve formda bir yaşam tarzının sürdürülmesinde, korunmasında ve geliştirilmesinde önemli bir etken olmaktadır. Avrupa ülkelerinin çoğunda öğretim yöntemleri anlam bulmayı ve her öğrencinin düzenli fiziksel aktiviteye katılma isteğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Becheva vd., 2023).

Beden eğitimi, okullarda öğrencilere okutulan bir ders olarak değerlendirildiğinde, pek çok değer kazandırıldığı ve pek çok değer aktarılabildiği önemli eğitim araçlarından biridir. Çocukların ve gençlerin zaten ilgi duyduğu ve zevk aldığı oyunlar, yapılan hareketlerle fiziksel aktiviteler değerler eğitimi için önemli araçlar olabilir. Dersin doğası gereği değerler eğlenerek öğretilir. Beden eğitimi dersi müfredatı ile değerlerin öğretilmesi ve değerler eğitiminin verilmesi daha mümkün olmaktadır. Çünkü ders müfredatı birden fazla duyuya hitap etmekte ve öğrenciler yaparak, yaşayarak, özellikle de ders müfredatına aktif katılım sağlayarak öğrenmektedirler. Beden eğitimi, bedensel bütünlük ilkesine dayalı çok yönlü bir kişilik geliştirme eğitimidir. Aynı zamanda sağlık, güç ve mutluluk eğitimi, dengeli bir kişilik, sosyalleşme, kültürel uyum ve vatandaşlık nitelikleri geliştirme eğitimidir. Ayrıca bu derslerin önemi, öğrencilere kültürel birikimin ve milli değerlerin aktarılmasında önemli rol oynamasından kaynaklanmaktadır (Eren ve Arslan, 2022).

Beden eğitimi ve sporun bireyler üzerinde etkisinin yanı sıra toplumsal açıdan da önemli etkileri bulunmaktadır. Bir spor topluluğuna veya takımına katılarak sosyal etkileşimi artırabilmekte, topluluk bağlarını güçlendirebilir, işbirliği ve adil oyun gibi olumlu değerleri vurgulayabilmektedir. Bu durum aynı zamanda güçlü bir karakterin oluşmasına ve daha sağlıklı bir toplumla bağların kurulmasına yardımcı olması açısından da önemlidir (Abdullah, 2023).

2.1.3. Beden eğitimi ve spor dersinin bireyde geliştirdiği özellikler

Gelişimin temeli anne karnında atılmaktadır. Çocukların anne karnında yaşadıkları gelişimlerinin sağlıklı bir şekilde devam etmesi, ileride de benzer biçimde sağlıklı olarak yaşamlarına devam etme olasılıkları yüksek olacaktır. Gelişimin erken aşamalarında

çocukların güvende hissetme, beslenme, sevilme, barınma gibi temel ihtiyaçlarının yanında oyun oynama, bedensel olarak hareketli olma ihtiyacı da bulunmaktadır. Yaşadıkları bu gelişim süreci ve ihtiyacı içerisinde çocukların en temel gereksinimlerden birinin motor becerilerden oluştuğu söylenebilir. Motor beceriler doğum ile başlayan ve büyüdükçe ve geliştikçe basit reflekslerden giderek daha karmaşık hale gelen bir süreçtir. Çocukluk döneminde hareket, bazen istekleri dile getirmek, bazen bir eylemde bulunmak, bazen de oyun oynamak için kullanılan en önemli becerilerden biridir (Yıldız ve Çetin, 2018).

Eğitimin başlangıç noktası insan doğasıdır, eğitimin önceden belirlenmiş olan hedeflerinin temeli ise insanların doğasından kaynaklanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında spor, eğitimin ayrılmaz bir ögesi olarak, insan bütünlüğüne ve kişiliğin bütünlüğüne, toplumsal sağlığa, barış ve huzura katkı sağlayacak biçimde değerlendirilmelidir. Herkesin karşılaması gereken toplumsal ihtiyaçlar içerisinde kabul görme, tanınma, sevilme, kendini ait hissetme gibi istekleri yer almaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanmaması halinde insanların sosyal çevreye uyumları zor olmaktadır. Spora eğitim sisteminde gerekli yer ve önem verilirse bireyler bu ihtiyaçlarını karşılama olanağına kavuşmaktadırlar (Kuter ve Kuter, 2012). Hareket, özellikle çocuklarda etkileşimleri, tepkileri ve davranışları öğrenmenin bir yolu olarak insan yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Çocukların etraflarında olanları öğrenme istekleri onlara neşe vermekte ve dünyayı öğrenmelerine yardımcı olmaktadır. Beden eğitimiyle düzenli aktiviteler sunarak onların bu hareket ihtiyacına cevap vermektedir. Hareket ermek, estetik, sosyal, sağlık gibi birçok açıdan deneyimleri kapsamaktadır ve bedensel sağlık bakımından olmazsa olmaz bir etkidir (Adalı, 2024).

2.1.4. Eğitimde beden eğitimi ve spor

Beden eğitiminin müfredatta bulunan bir ders olarak geçmişi Tanzimat dönemine kadar dayanmaktadır. Modern sporlara doğru ilk adımlar 1869 senesinde Galatasaray Lisesi'ndeki Fransız hocaların jimnastik bilgisini ülkeye getirmesiyle atılmıştır. O dönemde henüz okul çağındaki Selim Sırrı Tarcan, Galatasaray Lisesi'nde okurken bir Fransızca öğretmeni aracılığıyla jimnastikle tanışmış, 1909 senesinde ülkemizin okullarında beden eğitiminin sistemli ve bilimsel bir şekilde kurulmasında etkili olmuştur. Kurtuluş Savaşı'nın bitmesi sonrasında Milli Eğitim Bakanı Safa Bey başkanlığındaki "İlim Heyeti", 14 Ağustos 1923'te Kurtuluş Savaşı'nın zaferiyle beden eğitimi öğretmeni yetiştirmek üzere bir okul açılmasının uygun olduğuna karar vermişlerdir. 1932 yılında açılan Ankara Gazi Pedagoji Yüksek Okulu'ndan mezun olan sporcular, birçok zorluğun

üstesinden gelerek özverili çalışmalarıyla sporu ve beden eğitimi ülke geneline yaymışlardır. Türkiye’de 1932-1982 yılları arasında beden eğitimi bölümleri, beden eğitimi öğretmenlerinin genç ve yetersiz olması, beden eğitimi derslerine olan talebi karşılayacak yeterli eğitimi alamadan mezun olmaları nedeniyle dağınık bir yapıda olmuştur (Agar, 2023).

2017 senesinde “Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı’nın hedefi; 1739 sayılı Türk Millî Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda; öğrencilere psikomotor beceriler, yaşam biçimi olarak sağlıklı ve aktif, yaşam boyu öz yönetim becerisi, sosyal ve düşünme becerileri kazandırılarak ileriki eğitim kademesine hazırlanmaları sağlanmaktadır şeklindedir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2017)

Eğitim her zaman ihtiyacı olanların gelecekteki davranışlarına yönelik olduğunu belirten Yıldırım ve Yetim’e (1996) göre “eğitim hedefleri”, eğitilmiş bireyin gelecekte eğitim yoluyla ulaşması gereken durumu tanımlayan “normlar”dır. Spor açısından bakıldığında, “eğitim hedefleri” spor faaliyetlerinin eğitim ve öğretimde neden anlamlı ve önemli olduğunu ve bu yaklaşımla sporcuların davranışlarında ne gibi değişikliklerin beklenebileceğini yanıtlamaktadır. Günümüzde beden eğitimi, yetişen çocukların önde gelen gereksinimi olan insanların bedensel, zihinsel, ruhsal ve sosyal gelişimlerini desteklemeyi gaye edinen bilinçli ve planlı faaliyetler olup, beden eğitimi ve spor genel eğitimi tamamlayan ve önemli bir ögesi olarak kabul edilmektedir

Beden Eğitimi ve Spor Ders Programında öğrencilerin aşağıdaki ders çıktılarını elde etmeleri beklenmektedir (MEB, 2018):

1. Özel motor becerilerin geliştirilmesi,
2. Hareket ve hareketin prensiplerini çeşitli fiziksel aktivitelerde ve sportif aktivitelerde uygulamak,
3. Çeşitli fiziksel aktivitelerde ve sporlarda spor stratejilerini ve taktiklerini uygulamak,
4. Sağlıklı yaşamla ilişkili olarak fiziksel aktivite ve egzersiz kavramlarını ve ilkelerini açıklamak,
5. Sağlığını korumak ve fiziksel zindeliğini geliştirmek için düzenli olarak fiziksel aktiviteler ve spora katılımı sağlamak,
6. Spor ve egzersizle ilişkin kültürel bağlam ve değerleri anlamak,
7. Egzersiz yoluyla öz yönetim becerilerini geliştirmek,

8. Egzersiz yoluyla iletişim becerilerini, işbirliğini, adil oyunu, sosyal sorumluluğu, liderliği, doğaya duyarlılığı ve farklılıklara saygıyı geliştirmektedir.

2.2. Ders Dışı Etkinlikler

Ders dışı etkinlikler denildiğinde, ilk akla gelen ve ön plana çıkan faaliyetler genellikle ders dışı sportif etkinliklerdir (Binbaşıoğlu, 2000). Bu etkinlikler, öğrencilerin nitelikli bireyler olarak topluma kazandırılmasını, sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilen ve sorumluluk sahibi vatandaşlar olarak yetişmelerini amaçlamaktadır. Ayrıca ders dışı sportif etkinlikler, öğrencilerin sosyalleşmesini, fiziksel ve ruhsal sağlıklarının desteklenmesini ve duyuşsal gelişimlerinin sağlanmasını hedeflemektedir.

Öğretim programı çerçevesinde, okul ortamında ve ders saatleri dışında, öğretimin genel hedefleri doğrultusunda, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak bireysel özelliklerini ortaya çıkarmak ve geliştirmek amacıyla planlanan ders dışı etkinlikler, öğrencilere çeşitli yönlerden destek sağlamaktadır (Pehlivan ve Selçuk, 2005).

Eğitim, bireyin yaşamı süresince kesintisiz olarak devam eden dinamik bir süreçtir. İnsan, yaşantısı boyunca yeni deneyimler edinerek öğrenmekte ve mevcut bilgi birikimine sürekli olarak yenilerini eklemektedir. Bireyin, değişen ve gelişen evrene uyum sağlayabilmesi için öğrenmeye açık bir tutum sergilemesi gerekmektedir. Bu nedenle, öğrenme sürecini yalnızca okul eğitimiyle sınırlı tutmak, uzman görüşleriyle örtüşmemektedir. Nitekim birey, okul dışı ortamlarda da çeşitli tutumlar geliştirmekte ve öğrenim sürecini bu deneyimlerle desteklemektedir. Öğrenciler, ders saatleri dışında çevrelerinden ve yaşantılarından önemli kazanımlar elde etmekte; bu bağlamda, ders dışı zamanlarda hem bireysel ilgi alanlarına yönelik etkinliklerde bulunmakta hem de akranlarıyla sosyal etkileşim kurarak topluluk içinde hareket etmeyi öğrenmektedir. Okul binası içerisinde, bahçesinde ya da çevresinde gerçekleştirilen bu tür faaliyetler, ‘ders dışı etkinlikler’ olarak tanımlanmakta olup; sportif, sanatsal ve kültürel etkinliklerin yanı sıra rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, sınavlara hazırlık kursları, tören ve toplantı organizasyonları, acil durum tatbikatları, kişisel gelişim programları ve öğrenci kulüpleri gibi çeşitli alanları kapsamaktadır (Köse, 2003).

Günümüzde, ders saatleri dışında kalan zamanların verimli biçimde değerlendirilmesi ile öğrencilerin fiziksel ve psikolojik iyi oluşları arasında olumlu ve sağlıklı bir ilişkinin bulunduğu, çeşitli çevrelerce kabul gören bir gerçeklik hâline gelmiştir. Özellikle fiziksel aktivitenin azaldığı, teknoloji ve sanayileşmenin yaygınlaştığı,

nüfus yoğunluğunun ise belirli bölgelerde toplandığı günümüz koşullarında, ders dışı etkinliklere ayrılan zamanın önemi giderek artmaktadır (Mutlutürk, 1995).

Eğitim ve öğretim ortamlarının etkin bir şekilde planlanarak, çeşitli aktivitelerin gerçekleştirileceği alanların öğrencilerin kullanımına sunulması büyük önem taşımaktadır. Öğrencilere, ders akışı süresince zihinsel olarak dinlenebilecekleri, enerjilerini atabilecekleri, motivasyonlarını yeniden kazanabilecekleri, temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri ve kendilerine dayatılan kurallardan bir süreliğine uzaklaşabilecekleri alanların sağlanması, eğitim süreci açısından anlamlı bir gelişme olarak değerlendirilmektedir (Kelecioğlu, 2004).

Ders dışı etkinlikler kavramı eğitimin mühim bir uzantısıdır. Haftalık eğitim planı içerisinde bulunan müfredatın öğretimi haricinde ki vakitte öğrencilerin aktivitelerle birlikte devamlılık göstermektedirler. Sportif faaliyetler, müzik, resim dersleri sosyal bilgiler ve fen bilimleri derslerinden ayrıdır. Müfredatta bulunan derslerin çoğu bilgi edindirici, müzik, beden eğitimi ve spor, resim derslerinin el çabukluğu, zanaat, marifet, dayanışma ve paylaşma, iletişimi ve sosyal yönlerini geliştirici nitelikleri barındırmaktadır. Ders dışı etkinliklere katılım sağlayan öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri kurması, sosyal çevre edinmesi, kendini ispatlaması hünelerini sergilemesi, mutlu ve neşeli olacağı görülmektedir (Uzun ve Bolat, 2023)

2.2.1. Ders dışı etkinliklerin amacı ve önemi

Eğitim ve öğretimin genel amacı, öğrencilerin bir bütün olarak farklı gelişim alanları ile birlikte bilgi düzeyinin artması, alışkanlıklarının toplumun refah ve huzuruna katkı sağlayacak şekilde uyması işlemidir. Gelişim alanlarının hedefler doğrultusunda istenilen seviyeye gelmesi davranış değişikliklerinin de ortaya çıkmasıyla sonuçlanır. Kişinin yaşantısında istendik yönde olmayan değişimler ilerleyen süreçlerde kişiye ve çevresine rahatsızlık verebilmektedir (Civil, 2007).

Ders dışı etkinlikler, öğretim programlarının kapsamı dışında yapılandırılan tüm planlı faaliyetleri içermektedir. Okul temelli ders dışı etkinliklerin tipik örnekleri arasında; akademik kulüpler, ferdi ve takım sporları ile drama ve müzik gibi verim temelli kulüpler yer almaktadır. Bu etkinliklere katılım; düzenli katılım programları, kurallara dayalı katılım, etkinlik liderleri gözetiminde gerçekleştirilen katılım ve beceri gelişimine yönelik gönüllülük esasına dayalı katılım biçimlerini barındırmaktadır (Mahoney ve Stattin, 2000).

Günümüzün eğitim programlarında öğrencilerin fikirlerinin ortaya çıkması ve gelişmesinin önemli olduğu kadar fiziksel ve psikolojik değişimlerinin de birlikte olması yadsınamaz bir ihtiyaçtır olmaktadır. Modern dünyada her sistemde ve alanda ortaya çıkan gelişmeler, değişimler fiziksel aktivite ve egzersiz alanlarında da yenilikleri karşımıza çıkarmaktadır. Beden Eğitimi ve Spor, eğitim ve öğretim programlarının her daim önem arz eden faktörü olup öğretim planlaması ile birbirlerinin tamamlamaktadırlar. Öğrencilerin enerjilerini atabilmeleri ve dikkat dağınıklıklarının ortadan kaldırılması açısından beden eğitimi ve spor faaliyetleri büyük öneme sahiptir. Aynı zamanda sportif faaliyetler öğrencilerin gelişim dönemlerini dikkate alarak programlama periyotlama yapılarak uygulanmalıdır (Demir, 2021).

Ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerle gerçekleştirilen bir araştırmada, ders dışı etkinliklere katılan öğrencilerin, katılım göstermeyen akranlarına kıyasla daha yüksek akademik başarı düzeyine sahip oldukları ve yükseköğretime devam etme isteklerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, ders dışı etkinliklere katılım sağlayan öğrencilerin devamsızlık sorunu yaşamadıkları, akademik başarılarının daha yüksek olduğu, fiziksel sağlık durumlarının daha iyi olduğu ve riskli davranışlara yönelme eğilimlerinin daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Mahoney vd., 2005)

Ders dışı etkinliklerinin amaçları hedefleri kazanımlarından ve faydalarından bahsetmeden önce bu etkinliklerin planlanması ve uygulanması elzem bir husustur. Okulun fiziki yapısı, ailenin bakış açısı ve yönlendirmesi, öğretmenin öğrencilere bakış açısı ve çalışma isteği, yapılacak etkinlikte özel ve genel araç gereçler hepsi birbirini tamamlamazsa ortaya kaliteli bir faaliyet çıkarmak zorlaşmaktadır (Avşar, 2009).

2.2.2. Ders dışı sportif etkinlikler

Ders dışı etkinlikler olarak bilinen egzersiz faaliyetleri müfredatta bulunan beden eğitimi ve spor dersinin bir kısmı ve dersi tamamlayan eklentisidir. Öğrencilerin okulda ve derste kazandıkları kazanımları pekiştirdikleri bölümdür. Özellikle okul takımlarında oynayan okulu temsil eden sporcu öğrencilerin akranları nazarında daha havalı, karizmatik özel bir vitrinde bulunmaktadır. Okul idaresi, öğretmenler, okuldaki öğrenciler, hizmetliler, öğrenci velileri tarafından tanınırlığı artar toplumsal bir statüye erişen öğrenciler bir de yaptıkları faaliyette başarılı olurlarsa işte o zaman öğrenci üzerinde tarifi kelimelerle ifade edilemeyecek mutluluklar güzellikler yaşanmaktadır (Selçuk, 2006).

Ders dışı sportif etkinliklerin, öğrencilerin gelişiminde önemli bir unsur olduğu, yaşamsal bir değer taşıdığı, doğallık içeren bir öğrenme sürecine zemin hazırladığı ve deneyimleyerek öğrenmeyi ön plana çıkardığı görülmektedir. Bu doğrultuda, okullarda sportif etkinliklere de en az temel dersler kadar önem verilmesi ve bu etkinlikler için yeterli zamanın ayrılması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır (Aybek, 2007).

Ders dışı sportif etkinlikler, öğrencilerin cesaretli, karar verme becerisi gelişmiş, güçlü bir iradeye sahip, yardımsever ve hem fiziksel hem de ruhsal açıdan sağlıklı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlamaktadır (Binbaşıoğlu, 2000).

Ders dışı etkinlikler kapsamında gerçekleştirilen sportif faaliyetler, okullarda beden eğitimi dersinin dışında, hafta içi ders saatleri ardından ve hafta sonları yapılan sportif etkinlikleri kapsamaktadır. Bu organizasyonlar, okul öğretmenlerinin yanı sıra diğer okul personeli, gönüllü veliler, yurttaşlar ve usta öğreticiler tarafından da desteklenebilmektedir. Söz konusu etkinliklere katılan öğrencilerin, okul saatlerine ve etkinlik zamanlarına daha düzenli bir şekilde uyum sağladıkları ve sorumluluk bilinci geliştirdikleri belirlenmiştir (Avşar, 2009).

Bu bağlamda, beden eğitimi dersi kapsamında edinilen bilgilerin pekiştirilmesini amaçlayan ders dışı sportif etkinlikler, literatürde okul takımları ve kulüp takımları olmak üzere iki ana kategori altında incelenmektedir (Yılmaz, 2019). Bunlar okul sporları ve kulüp sporlarıdır.

Lise ve dengi okullardaki sportif programlar gençlerin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır ve eğitimin amacıyla sıkı bir ilişki içindedir. Örneğin Kanada'daki okullarda, nitelikli bireyler yetiştirmenin önemli bir parçası olarak, ders dışı sportif etkinliklere çok önem verilmektedir. Bu etkinlikler, öğrencilerin akademik başarılarını desteklerken aynı zamanda sosyal ve kişisel gelişimlerine de katkı sağlamaktadır (Coakley and Donnelly, 2003).

Okul sporları, gençlerin fiziksel, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini destekleyerek yaşam boyu spor yapma alışkanlığı kazanmalarına katkı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, oyun oynama, fiziksel etkinliklere katılım, rahatlama ve dinlenme gibi sağlıklı yaşam alışkanlıklarının gelişmesine de yardımcı olmaktadır. Ayrıca, okul sporları aracılığıyla sportif karşılaşmaların kurallara uygun şekilde yürütülmesi gerektiği vurgulanmakta; bu bağlamda sporcuların da müsabaka kurallarına uyması ve ahlaki ile etik değerlere uygun davranması gerektiğine dikkat çekilmektedir (Şirin vd., 2008).

Ders dışı sportif etkinliklerin bir alt boyutlarından kulüp sporları, özel veya kamu destekli sportif etkinliklerin yürütüldüğü organizasyonel yapılar olarak tanımlanmaktadır. Çocuklar ve gençler; izci grupları, öğrenci kulüpleri veya spor kulüpleri gibi çeşitli kulüp ve spor organizasyonlarından faydalanabilmektedir. Kulüp sporu, kesin ve evrensel bir tanıma sahip olmamakla birlikte, genel olarak üyelerine bir ya da birden fazla spor branşında katılım olanağı sunan yapılanmalar şeklinde değerlendirilmektedir. Bu yapılanmalar, çoğunlukla amatör düzeydeki sportif etkinlikleri içermekle birlikte, gönüllülük esasına dayalı çalışmaları da bünyesinde barındırmaktadır. Genellikle tek bir branş üzerine yoğunlaşmakla birlikte, bazı kulüplerin birden fazla spor branşında faaliyet gösterdiği de görülmektedir (Gray, 2004).

Kulüp sporları, genellikle bir kulüp ya da organizasyon adına yarışan ve amatör ya da profesyonel liglerde rekabet eden spor branşlarını kapsamaktadır. Bu branşlar, sporculara yeteneklerini geliştirme, rekabet ortamında deneyim kazanma ve spor topluluğu içerisinde sosyal etkileşim kurma imkânı sunan bir platform işlevi görmektedir.

Sonuç olarak, ders dışı sportif etkinlikler, gençlerin eğitimsel ve bireysel gelişimlerine anlamlı katkılar sunmaktadır. Bu programlar, öğrencilerin akademik başarılarını desteklemenin yanı sıra, karakter gelişimlerini ve sosyal becerilerini de olumlu yönde etkilemektedir. Bu doğrultuda, eğitim süreçlerinde sportif etkinliklere yer verilmesi, nitelikli bireylerin yetiştirilmesine yönelik genel eğitim hedeflerini destekleyen önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

2.3. Tutum

İnsanlar sosyal bir hayvandır, ancak birbirine pek benzemeyen eğilim ve duygulara sahip canlılardır. Bu duygular kişinin hayatındaki başarıyı ya da başarısızlığı belirlemektedir. Doğuştan gelen özelliklerin yanı sıra deneyimlerle edinilen çeşitli duyguların da insanların kendilerine, çevrelerine ve karşılaştıkları durumlara ilişkin bakış açılarını etkileyebildiği ve değiştirebildiği söylenebilir. Tutum, insanların birçok alanda hedeflerine ulaşmalarına veya hedeflerinden uzak kalmalarına yardımcı olan kavramlardan biridir (Kemiksiz, 2023).

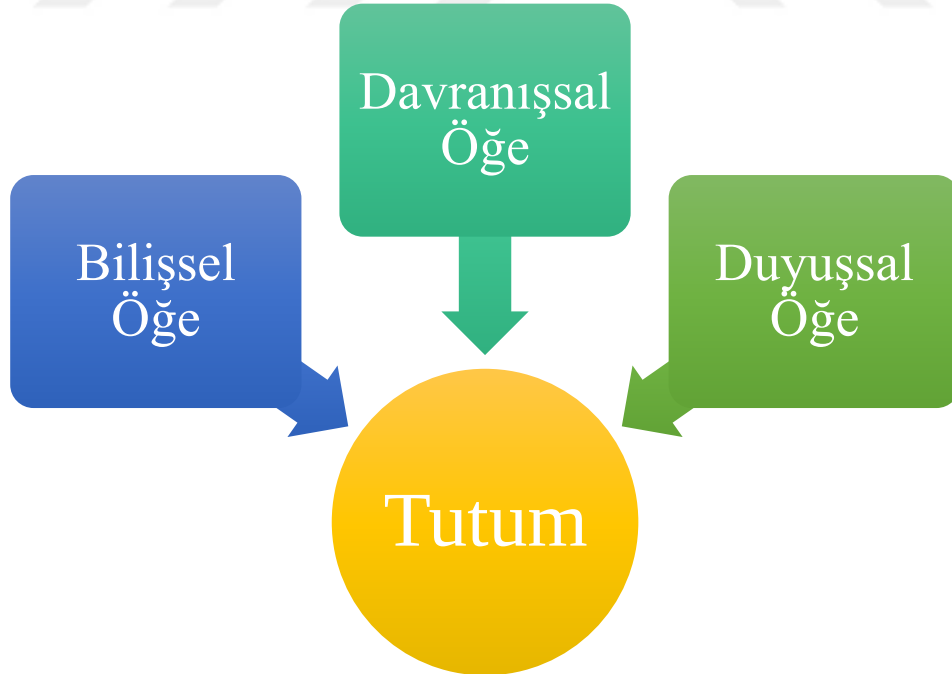
Tutumların varlığı, yansıttığı düşünülen bazı izlenebilir davranışlardan fark edilebilmektedir. Ortaya konan bir tutum nesnesi hakkında bir fikir veya davranış yoksa kişinin o tutum veya davranışa sahip olduğu, gizli bile olsa, çevresindekiler tarafından gözlemlenemeyeceği için varsayıl原因amamaktadır. Tutumlar doğrudan gözlemlenemez, ancak

bir kişinin davranışları gözlenerek tahmin edilebilmektedir. Ancak bunlar gözlenemese de bireyin durum, sevgi, nefret ve dolayısıyla bütün davranışlarını önemli boyutta etkileyebilmektedir (Varol, 2017).

Tutum, kişisel olarak önemli olan ve doğrudan gözlemlenebilen bir özellik değildir. Bireyin sergilediği davranışların gözlenmesiyle çıkarım yoluyla bireyle dolaylı olarak ilişkilendirilen bir eğilimdir. Gözlemlenen şey davranışın kendisi değil, davranışın ortaya çıkmasına zemin hazırlayan eğilimlerdir. Ailede maddi imkânlar elvermediği halde kadının çalışmasına hâlâ izin vermeyen bir babanın, kadının çalışmasına karşı olumsuz bir tutum içinde olduğu sonucuna varılabilmektedir. Bireylerin tutumları çoğu zaman davranışa dönüşür; Ancak tutumların davranışa dönüşmediği durumlar da vardır (Kağıtçıbaşı, 2012).

2.3.1. Tutumu oluşturan öğeler

Tutumu oluşturan öğeler zihinsel, davranışsal ve duyuşsal öğe olarak üç boyutta incelenmektedir (Bkz. şekil 1).

şekil 2.1. Tutum öğeleri

2.3.1.1. Bilişsel öge

Tutum nesnesi hakkındaki düşünceler, bilgiler ve inançlar bilişsel bileşeni oluşturmaktadır. Bireyler tutum nesneleri hakkında belirli kaynaklardan bilgi alırlar ve bu bilgiyi zihinsel yapılarında mevcut diğer bilgilerle birleştirerek bir inanç sistemi oluşturmaktadırlar (Çöllü ve Öztürk, 2014).

Tutumlar içerdikleri bilgi ve inanç derecesine göre değişmektedir. Bazı tutumlar son derece entelektüeldir. Bir kişi, mevcut tüm kanıtları değerlendirdikten sonra, o pozisyonun kendisi için en uygun pozisyon olduğuna inandığı için siyasi bir kurumda bir pozisyona sahiptir. Bazı tutumlar yanlış bilgi birikimine ve yanlış inançlara dayanır. Bunlar bilişsel unsurlardır, ancak doğru bilgiyi yansıtmamaktadır. Kişi bir olaya karşı güçlü duygulara sahip olmayabilir veya duygusal bileşenin önemli olmadığı bir tutum sergileyebilmektedir. Öte yandan, bir kişinin tutumu yalnızca son derece entelektüel olmayabilmekte, aynı zamanda güçlü bir duygusal bileşene de sahip olabilmektedir. Düşünsel ve duygusal bileşenler birlikte çalışsa da ayrı unsurlardır. “Biliş” kelimesi anlamayı da içermektedir ve dolayısıyla tutumun bilişsel ögesi inanç temelli veya bilgi temelli yönüdür (Köklü, 1995).

Bir insan herhangi bir şey hakkında olumlu veya olumsuz düşüncelere sahip olabilir. Örneğin; Okul yönetiminin beden eğitimi ve spor derslerini gereksiz ders olarak görmesi makuldür. Sonuç olarak bu durum bireylerin okul yönetimine ilişkin algılarının çeşitli yönlerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla araştırmacı ve yazarların tutumun bilişsel boyutunun doğru olduğundan söz etmeleri imkânsızdır. İnsanların bir duruma karşı ortaya koyacakları tutum olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilmektedir. Beden eğitimi için geliştirilen tutumda da benzer bir durum vardır. Beden eğitimi için de benzer durum söz konusudur, öğrenci kendince doğru olanı yapmaktadır (Kabataş, 2024).

2.3.1.2. Davranışsal öge

Tutumun oluşmasında etkili olan bu tür ögeler, tutum oluşturulacak nesneye yönelik davranışları ifade etmektedir. Davranış, bireysel faaliyetlerin gözlenmesi ve ölçülmesidir. Bir birey bir şeye karşı olumlu tutum geliştirirse, olumlu eylemlerde bulunma eğiliminde olacaktır. Eğer bir birey bir şeye karşı olumsuz bir tutum geliştirirse, olumsuz eylemlerde bulunma eğiliminde olacaktır. Olumsuz tutum nedeniyle birey nesneye karşı ilgi duymayabilir, nesneden uzaklaşabilir, hatta nesneyi yok etmek isteyebilmekte ancak bazı durumlarda tutumlar davranışlarla ifade edilmesi zor olabilmektedir (Arslan, 2015).

Tutumların varlığı hakkında, tutumları yansıttığı düşünülen bir dizi gözlemlenebilmekte ve davranıştan bilgi edinmek mümkün olabilmektedir. Herhangi bir tutum nesnesiyle ilişkili bir davranış olmadığında, bir bireyin tutumunun çevresindeki bireyler tarafından gözlemlenemeyeceği için gizli olduğu varsayılamamaktadır. Tutumlar, kişilerin kendilerine ait düşünce ve istekleri ile ilişkileri ile şekillenerek davranışları etkilemektedir. Bu üç unsur kararlı bir tutumda tam olarak yansıtılmaktadır. Tutumların zayıf olduğu durumlarda davranışsal bileşen özellikle zayıf olabilmektedir. Tutum, bireyi davranışa hazırlayan karmaşık bir eğilimdir. Dolayısıyla bireyin çevresindeki çeşitli varlıklara karşı duygu, düşünce ve davranışları süreklilik ve düzenlilik göstermektedir (Tosun, 2011).

Sergilenen bu davranışlar aynı zamanda kişinin normlarından, alışkanlıklarından ve diğer tutumlarından da etkilenmektedir. Duygusal davranış, tutum konusunun beğenilmesi veya beğenilmemesiyle ilgilidir. Normatif davranış ise, doğruluk kavramına dayanarak davranışın doğru ya da yanlış olduğuna ilişkin inançlara dayanmaktadır. Bireylerin gerçek davranışları ortaya çıkarılmamaktadır. Dolayısıyla bir kişinin bir olguya ilişkin duygu, düşünce ve davranışları her zaman tutarlı olmayabilir. Tutumlar psikolojik faktörlerdir ve bahsettiğimiz üç unsurdan (bilgi, duygu ve davranış) oluşmaktadır. Bu üç unsur birbirleriyle etkileşim halindedir. Herhangi bir elementte meydana gelen değişiklik diğer elementleri de etkileyecek ve onların da değişmesine neden olacaktır. Farklı bir anlatımla bir unsurun olumlu durumu değişip olumsuz hale gelirse diğer unsurlar da olumsuz hale gelecektir (Avşaroğlu, 2023).

2.3.1.3. Duyuşsal öge

Duygular, bireylerin çevreleriyle nasıl etkileşim kurdukları ve çevrelerini nasıl anladıkları konusunda önemli bir rol oynar. Harekete geçme isteğiyle ilişkili duygular, kısa süreli ve yoğun duygusal durumlar olarak tanımlanmaktadır. Duygusal durumların bazı yönleri hisler olarak kendini göstermektedir. Etki, duyguları ve hisleri kapsayan bir şemsiye terimdir. Duygu, seçici dikkatten düşüncelerin içselleştirilmesine, duygusal tepkilerden davranışsal bağlılıklara kadar geniş bir yelpazeyi kapsar; algılar, tutumlar, duygular, değerler, motivasyonlar, hisler ve inançlar gibi pek çok farklı kavram kullanılarak ifade edilmektedir (Karagöl ve Adıgüzel, 2022).

Duygusal faktörler, kişiden kişiye farklılaşan ve nesnel gerçeklikler ile açıklanması zor olan tutumları, beğenileri ya da beğenmemeleri ifade etmektedir (Çorlak, 2023).

Duygusal faktörler, insanların geçmiş ve yeni öğrenmelerle ilgili duygulara ilişkin görüşlerini içeren ilgi alanları, tutumlar ve bireysel özellikler gibi insanların duygusal yönleri üzerinde etkili olmaktadır. Kişinin bir olay veya şeye karşı hissettiği heyecan derecesini ve tutumun duygusal yönünü ifade etmektedir. Tutumların sürekliliğini ve şekillenmesini sağlamaktadır. Örneğin, beden eğitime karşı olumlu tutuma sahip öğrenciler dersten zevk alabilir, dersten keyif alabilir veya dersi ilginç bulabilirken, olumsuz tutuma sahip öğrenciler fiziksel aktivitelerden hoşlanmayabilir veya derste sıkılabilirler ki bu da bu tutumların duygusal bileşenini oluşturmaktadır (Adalı, 2024).

2.3.3. Tutumun meydana gelmesini sağlayan önemli etkenler

Bireylerin tutumunun ortaya çıkmasında etkisi bulunan faktörler arasında aile, çevre ve bireysel deneyimler yer almaktadır.

2.3.3.1. Aile etkisi

İlişkilerde belirleyici olduğunu belirten Aydoğdu ve Dilekmen'e (2016: 570) göre Çocukların ailelerinde görmüş oldukları, onların sosyal yaşam içerisinde diğer insanlar ile kuracakları ebeveynlerin tutum ve davranışları çocuklarının duyarlı, sevgi dolu, sorumluluk sahibi ve mutlu yetiştirebilecekleri gibi, kaygısız, sorumsuz ve mutsuz da yetiştirebilirler. Çocuklar ailelerinden ne aldılarsa onu başkalarına yansıttıkları için sağlıklı bireyler ve sağlıklı nesiller yetiştirmede anne ve babalara büyük sorumluluk düşmektedir.

Çocuklar ebeveynlerinin çeşitli davranışlarından, disiplin uygulamalarından, ceza ve ödüllere etkilenecek ve sosyal bir gruba, kişiye veya şeye karşı farklı tutumlar geliştireceklerdir. Ebeveynler çocuklarının yaşam tarzını, özgürlüklerini, siyasi partilerini, dinlerini, tuttukları futbol takımını, beslenme alışkanlıklarını ve daha birçok konuyu bilinçli veya bilinçsiz olarak etkilemektedirler (Kabataş, 2024).

2.3.3.2. Çevre etkisi

Çevrelerinde doğrudan ya da dolaylı olarak etkileşimde bulundukları kişiler de onların algıları, değer yargıları ve davranışları üzerinde etkilidir (Yılmaz ve Aytekin, 2020). Çocukların yaşı ilerledikçe anne babalarının onlar üzerindeki etkisinin giderek azaldığı bilinen bir gerçektir. Ergenlik döneminde çocuklar anne babalarıyla değil, çevreleriyle iletişim ve bağ kurmaktadır. Bireyin çevresindeki insanların davranışları (örneğin; arkadaş, akraba, referans grupları, öğretmenler) bireyin tutumlarının ortaya

çıkmasında ve kalıcı hale gelmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu durum, ergenlik döneminde, çocukların akranlarıyla daha fazla vakit geçirdikleri dönemde daha sık görülmektedir. Ergenlik çağındaki insanlar akranlarıyla daha fazla etkileşime girmektedirler. Bu bağlamda, akranların kişinin tutumlarının oluşmasında ve değişmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu gözlemlenmektedir (Kabataş, 2024).

Toplum içerisinde yerleşik olan normlar ve sosyal roller bireylerin tutum geliştirmesinde etkili olmaktadır. Bu tür faktörler, sosyal yaşam içerisinde insanların ne şekilde davranacaklarını belirlemektedir. Kültürel normlar, toplumun hangi davranışın uygun olduğuna ilişkin kurallarını içermektedir (Verywellmind, 2025).

2.3.3.3. Bireysel deneyim

Tutumlar, insanlar, durumlar, nesneler ve ideolojilerle doğrudan yaşanan kişisel deneyimler yoluyla oluşmaktadır. Örneğin, sosyal etkileşimleri olumlu bir şekilde deneyimleyebilir ve o kişiye, aileye veya gruba karşı olumlu bir tutum geliştirebilir. Öte yandan, insanlar olumsuz tutumlara yol açabilecek hoş olmayan karşılaşmalar da yaşayabilirler (Verywellmind, 2025).

Bir insanın hayatında yaşadığı olaylar, o kişinin yaşayacağı veya karşılaşacağı olaylara nasıl tepki vereceğini belirlemektedir. Birey aniden istenmeyen bir olayla karşılaştığında bu durum kişide olumlu ya da olumsuz tutumların oluşmasına yol açabilmektedir (Kabataş, 2024).

2.3.4. Beden eğitimi dersine yönelik tutum

Beden Eğitimi, eğitimin her kademesindeki öğrencinin farklı kazanımlar elde etmesini sağlayacak şekilde tasarlanmış, vazgeçilmez öneme sahip bir derstir. Öğrenciler eğitim hayatları boyunca yaşadıkları deneyimler yoluyla okula, derse, öğretmenlere ve arkadaşlarına karşı tutumlar geliştirmektedirler. Öğrencilerin geliştirdikleri tutumlar, sınıftaki başarılarını, öğretmenleriyle ilişkilerini, okul kurallarına uymalarını ve boş zamanlarını geçirme biçimlerini etkilemektedir. Öğrencilerin tutumlarını geçmişteki olayların bir sonucu olarak ele alırsak, düzeltme ve iyileştirme yoluyla bu tutumlar zayıflatılabilir, hatta tamamen ortadan kaldırılabilir (Çankaya ve Demirel, 2024).

Tutum, öğrencilerin bu derse karşı mevcut olumlu ya da olumsuz düşüncelerini ifade etmektedir. Bireyin tutumu; yaşamı boyunca kazanılan deneyim ve bilgi birikimiyle oluşmaktadır. Sosyal guruplar belirli değerlendirme süreçlerine dayandıklarından edinilen

deneyim ve bilgi biçim değiştirdikçe tutumlar da değişebilmekte ve zaman içinde yeni tutumlar edinilebilmektedir. İnanç, değer, duygulardaki değişimler tutumun da değişmesine sebep olmaktadır. Bunun sebebi, bu tür duygudurumların bireylerde motivasyon oluşturmalarıdır. Bu motivasyon bireylerin bir konuya ne şekilde yaklaşacağını belirlemektedir (Özyalvaç, 2010). Öğrenciler okulda başkalarına karşı tutumlarını da oluşturabilirler. Özellikle öğrencilerin derse yönelik tutumları onların okuldan aldıkları keyfi, okula devamlarını veya akademik başarılarını etkileyebilir. Ayrıca beden eğitime ve bedensel, zihinsel ve sosyal gelişime katkı sağlayan beden eğitime karşı bir tutum geliştirebilmektedir (Arıkan, 2022).

Gelişimde 12-30 yaş arası dönemde bireylerin tutumlarını değiştirmek oldukça zordur. Tutum, öğrenim sürecinde ortaya çıkmakta olan duygular ile baş etme ve onları yönetme ile alakalıdır ve insanların davranışlarını belirlemede önemli rol oynamaktadır. Tutumun olumlu ya da olumsuz olması öğrenme sürecinin başarısını da etkilemektedir. Erken yaşlardan itibaren geliştirilen olumlu tutumlar çok önemlidir ve beden eğitimi ve spor derslerinden kaçınmayı etkili bir şekilde önleyebilmekte ve özellikle ergenlik döneminde fiziksel aktivite düzeylerinde azalmayı önleyebilmektedir (Ünlü vd., 2023).

2.3.5. Tutumların ölçülmesi

Tutum, bireylerin belirli bir nesneye, olaya veya duruma yönelik sergiledikleri, olumlu ya da olumsuz değerlendirici düşünceler, duygular ve davranış eğilimlerini ifade eder. Bu kavram, bireylerin sosyal çevreleri, kişisel geçmiş deneyimleri ve kültürel bağlamlarına göre şekillenir. Tutumlar, öğrenilmiş özellikler olup zamanla gelişebilir ve değişebilir (Özkul, 2021).

Tutumların ölçülmesi, bireylerin bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini daha objektif ve sayısal olarak ifade edebilmek amacıyla farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bu ölçüm yöntemleri arasında en yaygın olanları, anketler, ölçekler ve yapılandırılmış görüşme formlarıdır. Özellikle Likert tipi ölçekler, bireylerin tutumlarını sayısal veriyle ifade etmeye olanak tanıyan en yaygın araçlardan biridir. Bu tür ölçekler, bireylerin bir konuya karşı sahip oldukları tutumları belirlemek ve karşılaştırmak için oldukça etkili bir yöntemdir. Tutumların doğru bir şekilde ölçülmesi, bireylerin psikolojik durumlarının ve toplumsal davranışlarının anlaşılması açısından önemli bilgiler sunar.

2.4. İlg

Türk Dil Kurumunda (TDK) ilgi “Dikkati öncelikle belirli bir şey üzerinde toplama eğilimi” ve “Belirli bir olay veya etkinliğe yakınlık duyma, ondan hoşlanma ve ona öncelik tanıma” olarak belirtilmiştir (TDK, 2021). Herhangi bir derse duyulan ilgi bilişsel ve duyuşsal alanı birlikte kapsayan bir olgu olduğundan öğrenmenin ön koşulu olarak kabul edilmektedir. Bu niteliğinden dolayı ilgi 1970’li yıllardan itibaren gerek alan eğitiminde gerekse eğitim psikolojisi alanında çok sayıda araştırmanın odağı olmuş ve bu konuda birçok teori ortaya konulmuştur. Literatüre göz atıldığında en sık karşılaşılan ve en çok kabul alan teorinin kişi-obje teorisi olduğu göze çarpmaktadır. Bu teoride ilgi “kişi ile obje arasındaki bağ” şeklinde tarif edilmektedir (Hidi ve Renninger, 2006). Eğitim psikolojisi alanında yapılan çalışmalarda ilgi ve merak olgularının birbirini yerine kullanılabildiği görülmektedir. Her ne kadar ilgi ve merak farklı olgular gibi algılsa da yapılan bazı araştırmalarda bu iki olgunun aynı şey olduğunu vurgulanırken bazı çalışmalarda da ilginin durumsal olarak tecrübe edilebildiği ancak merakın daha ziyade aynı deneyimi harekete geçiren bir kişilik boyutu olduğu vurgulanmaktadır (Kashdan, 2004).

Yerli ve yabancı kaynaklarda ilgi hakkında birçok tanım bulunmaktadır. İlgi herhangi bir şey, kişi ya da aktiviteyle ilgili olarak hoşlanma, hoşlanmama veya kayıtsız kalma reaksiyonudur. Bu tanımın sahibi Strong (1968), ilgi kavramının varlığından bahsedebilmek için dikkat (konsantre olma), histe devamlılık, eğilim (yatkinlik) ve aktivite olmak üzere dört hususun altını çizmektedir (Herr ve Cramer, 2004). Buna göre bireyler hoşlandıkları şeylere meyilli ve yatkin olmakla beraber hoşlanmadıkları şeylerden ise kaçınma eğilimindedirler. Aynı şekilde bireyler bir şeye ilgi duyarsa onunla ilgili faaliyetlerde bulunmaktadırlar.

Başka bir tanımda ilgi bir kavrama ilişkin hissedilen olumlu duygusal yanıt ve eğitim-öğretim etkinliklerine aktif katılıma arzulu olma durumu olarak ifade edilmiştir (Swarat, 2009). Diğer bir tanıma göre ilgi; bireyin bir nesneye, bir harekete veya kişiye devamlılık arz edecek şekilde bağlanması, kişinin bir gereksinimi gideren öğrenilmiş hoşlanma veya hoşlanmama hissi olarak tanımlanmıştır (Deniz, 2008).

İlginin oluşumu ve gelişim sürecinde geçirdiği safhaların alan yazında ciddi bir çalışma konusu olarak ele alındığı görülmektedir (Uğraş ve Temel, 2020). Bu hususta yapılan araştırmaya göre ilginin üç aşamalı bir gelişimi ortaya çıkmaktadır. İlk aşamada oluşan ilgi erken durumsal ilgi olarak tanımlanmakta ve bir süre sonra dış bir uyaran yoluyla tetiklenmektedir. İkinci evrede belirli bir öğrenme zamanı süresince devam

ettirilen durumsal ilgi sağlamlaştırmaktadır. Son aşamada ise artık sağlamlaşarak kalıcı hale gelen ilgi artık durumsal ilginin temelinde şekil aldığı belirtilmektedir (Krapp, 2002). Başka bir çalışmada ise öğrencilerde ortaya çıkan ilgi durumu oluşumu ve gelişmesi bakımından dört evrede açıklanmaktadır (Hidi ve Renninger, 2006). Buna göre bu evreler; tetiklenmiş durumsal ilgi, sürdürülen durumsal ilgi, devamlılık sonucu oluşan kişisel ilgi ve son aşamada gelişmiş kişisel ilgiden oluşmaktadır.

2.4.1. İlginin boyutları (bireysel ve durumsal ilgi)

Eğitim - öğretim sürecinde gerçekleşen ilgi için bir tanım yapmak gerekirse ilgi öğrenci ile müfredat/ öğretim arasındaki ilişkidir. İlgiye olan yaklaşım birçok boyutlu olsa da öğrenciler açısından ilgi kavramının genel olarak durumsal ilgi ve bireysel ilgi şeklinde iki boyutlu olarak kabul görmektedir (Hidi ve Renninger, 2006; Prenzel vd., 1986).

Kişiliğin bir bileşeni olan bireysel ilgi kişilik gelişim süreci boyunca uzun bir zaman diliminde kazanılır. Bireysel ilgi bireylerin tercihleri, herhangi bir şeye yüklediği mana ve değerlerle ortaya çıkan birey odaklı psikolojik eğilimdir. Durumsal ilgi ise karşılaşılan durumlara göre ortaya çıkan ve daha kısa süreli bir ilgidir (Chen vd., 2006). Durumsal ilgi ve bireysel ilgiyi keskin bir şekilde ayırt etmek zor olsa da bireysel ilginin meydana çıkmasında durumsal ilgi -hem bilişsel hem de duyuşsal alana hitap ettiğinden dolayı- ön koşul olarak kabul edilmektedir (Lumpkin, 2005).

Durumsal ilgi eğitim- öğretim açısından özel bir konumda bulunmaktadır. Derslerde işlenen konular ve içerikler, başvuru teknikler yönüyle ne kadar ilgi çekici hale getirilirse öğrencide ortaya çıkacak durumsal ilginin o derece yüksek olacağı kabul görmektedir. Öğretim sürecinde yeni bir öğrenme sırasında kullanılan materyal öğrencide kısa süreli öğrenme arzusunu arttırabilir ve durumsal ilgiyi olumlu yönde etkilemektedir (Krapp, 1992). Bu noktada eğitim kurumları ve eğitimcilerin önemli sorumlulukları ortaya çıkmaktadır. Sürekli öğretim süresince ders sırasında öğrencilerde ortaya çıkarılabilecek olan durumsal ilginin ilerleyen süreçte kişisel ilgi kazanımına önemli katkıda bulunabileceği ortadadır.

Okul yaşamı boyunca derslere ilgi duyulması, bilgi kazanımı ve akademik başarı elde etmenin anahtarı olup bireyin tutum ve davranışlarında da etkili rol oynar. Bu sebeple yüksek kalitede bir eğitim öğretimin garantisi olan derslerin öğrenciler açısından ilgi çekici hale getirilmesinin önemini ve öğrenciye sunduğu birtakım yararları da aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Krapp, 1999; Prenzel ve Lankes, 1995).

- Aktarılması istenen bilginin daha derin işlenmesi yoluyla anlayış ve kavrayışa destek sunulması,
- Duyuşsal öğelerin de öğrenim sürecine dâhil edilebilmesi,
- Detaylı bilgi edinen öğrencide kişisel gelişimin artması ve sahip olunan yeteneklerin ortaya çıkışını kolaylaştırması.

2.4.2. İlgi ve öğrenme ilişkisi

İlgi ve merak pozitif bir duygu olarak, bireyleri yeni şeyler keşfetmeye yönlendirerek sürekli çaba göstermeye teşvik etmektedir. Eğitim öğretim alanında ilginin önemini ilk defa ortaya koyan Dewey'e (1913) göre gereken ilgi çekilebildiği takdirde öğrenme ve performans aynı anda sağlanabilmektedir. Dewey'in "Eğitimde İlgi ve Gayret" adlı kitap çalışmasında öne sürdüğü düşünceye göre, öğrencinin kişisel ilgi ve merak duyduğu konulara dayalı bir eğitim anlayışı, yeterli çaba ve çalışma ile öğrenmenin mümkün olduğunu vurgularken, bu perspektif, öğrencinin ilgisiz olduğu konuları dahi çaba göstererek geliştirmeyi hedefleyen eğitim yaklaşımına karşı konumlanır. Bu bağlamda, öğrencinin ilgi alanlarına odaklanan bir eğitim modelinin, öğrencinin ilgi göstermediği konularda bile gelişmesini teşvik etme potansiyeli daha yüksektir (Kaya, 2016).

Durumsal ilginin öğretim ve öğrenim etkinlikleri bakımından farklı bir yeri vardır. İlgi, etkin bir eğitim-öğretimin asıl hedefi ve ön şartıdır (Krapp, 1999). Öğretim metotları ve bilgi içeriği açısından konu ne kadar farklı olursa öğrencilerin durumsal ilgilerinin o derece yüksek olacağı vurgulanmaktadır. Yeni bir eğitim öğretim ortamında başvuru materyallerin öğrencide oluşturduğu ilgi durumsal ilgiyi meydana getirmekte, ilk olarak geçici bir öğrenme isteği sağlamakta ve bu ilgi öğrenim sürecini pozitif yönde etkilemektedir (Krapp, 1992). İlginin öğrenme üzerindeki etkileri dersin ilgi çekici olmasıyla bağlantılı olup bilginin daha geniş ölçekli işlenmesi ile kolayca kavranabilmesi, duyuşsal etmenlerin öğrenim sürecine dâhil edilmesi, ders içeriğinin detaylarına inilebilmesi ve sonuçta kaliteli eğitim ve yüksek başarı elde edilebilmesi bakımından gerekliliktir (Prenzel ve Lankes, 1995).

2.4.3. İlgi ve beden eğitimi ve spor alan yazın çalışmaları

Beden eğitimi dersi ile ilgi ilişkisi kısaca “bir faaliyetin özelliklerinin kişiye yönelik cezbedici etkileri” olarak ifade edilmektedir (Uğraş ve Temel, 2020). Öğrencilerin okula ve derslere yönelik duydukları ilgi düzeyleri üzerine yapılan yerli ve yabancı kaynaklı

araştırma ve çalışmalar ele alındığında eğitimin bütün aşamalarında en fazla ilgi duyulan, sevilen ve pozitif tutum gösterilen dersin Beden Eğitimi ve Spor dersi olduğu görülmektedir (Keskin vd., 2016; Özcan vd.,2016; Özyürek vd., 2015; Taşmektepligil vd., 2006; Temel ve Güllü, 2016; Yaman vd., 2004).

Rokeach (1973), bu durumu beden eğitimi ve spor dersinde ortaya çıkan anlık haz, keşfetme duygusu, dikkat arzusu, yenilik ve meydan okuyuş boyutlarındaki durumsal ilgi ile açıklamakta ve bu durumun dersi diğerlerinden farklı ve güçlü kıldığını vurgulamaktadır. Bu durumsal ilginin sebebi ile ilgili olarak öğrencileri harekete geçirici etkenlerden birinin de beden eğitimi ve spor dersinin okul içinde ve dışında fiziksel aktivitelerde bulunmaya olanak sağlaması şeklinde belirtilmiştir. Ek olarak dersteki sportif faaliyetlerin eğlenceli olmasının da ilgi seviyesini yükselteceği ve dersin gayelerini gerçekleştirmek için önemli rol oynadığı ifade edilmektedir (Shen ve Chen, 2006).

Eğitimin tüm alan ve derecelerinde geçerli olduğu gibi beden eğitimi ve spor derslerinin de gayesi dersi seven, katılım gösteren, amaçlarını gerçeğe dönüştüren ve derse karşı olumlu tutum gösteren öğrenciler keşfetmektir. Pratikte bunu gerçekleştirmek için öğrencinin ders ve öğretmene ilişkin düşünceleriyle ilgi ve ihtiyaçlarının belirlenerek dikkate alınması önemlidir. Aksi takdirde öğrencilerin kişisel ilgi ve ihtiyaçlarının karşılanmadığı ve bir grup olarak değerlendirildiği bir öğretim ortamı ortaya çıkacak, öğrenci - ders arasındaki çok yönlü ilişki ortadan kaybolacaktır (McPhail, 2011). Bu noktada öğrencilerin Beden Eğitimi dersine olan ilgilerini yükseltmek için öğrencilerin ders ile ilgili algılamalarını belirlemek amacıyla yerli ve yabancı kaynaklarda çeşitli araştırmalara rastlanmaktadır. Hazar vd. (2018) yaptığı çalışmada ders içeriğinin öğrenciler tarafından daha çok spor olarak belirlendiği görülmektedir. Benzer bir araştırmada (Şirinkan vd., 2008), öğrencilerin % 40,4'ü beden eğitimi dersini spor eğitimi olarak tanımlamış, diğer bir araştırmada da spor ağırlıklı bir ders olarak idrak ettiklerini beyan etmişlerdir (Yaylacı, 2012). Ortaokul öğrencileri için Beden Eğitimi ve Spor dersine katılımda en etkin faktörün eğlence olduğu ve faaliyet çeşidinin ikinci sırada olmasına karşılık özellikle erkek öğrenciler için tercih sebebi olduğu ortaya konmuştur (Hazar vd., 2018).

Beden Eğitimi ve Spor dersine gösterilen alaka hakkında yapılan çalışmalarda yabancı kaynaklardaki ortak vurgunun derse katılımda “öğretim programının” en etkili faktör olduğu göze çarpmaktadır. Bu araştırmaların birinde yer alan öğrenciler ders programlarının kendi yaşam tarzlarına uygun olması, farklılık içermesi, benliklerine seçim

olanağı verilmesi, takım halinde etkileşim ve eğlence sunması durumunda beden eğitimi ve spor dersini daha çok sevdiklerini belirtmişlerdir (McPhail, 2011). Beden eğitimi ve Spor dersi daha önce vurgulandığı üzere diğer derslerden daha fazla ilgi çekmekte ve öğrenciler pozitif bir yönde tutum göstermektedirler. Taşmektepligil vd. (2006), araştırmalarında dersi sevme oranını % 96,4 gibi yüksek bir oranda tespit etmişler ve bunu da derslerde bir saat konu işlenmesi diğer saatte ise serbest takım sporu yapmalarına olanak sağlayan öğretmen tutumu ile açıklamaktadırlar.

Beden Eğitimi ve Spor dersi ile ilgili öğrenci, öğretmen veya ders programından kaynaklı engellemeler olduğu da araştırmalarda ortaya koyulmuştur. Öğrenciler açısından motivasyon eksikliği, derse uyum sağlayamama ve ders içi faaliyetlerden hoşlanmama, öğretmen bakımından verim ve arzulama yetersizliği, programa ilişkin ise ders saatinin az oluşu ve ders programının profesyonel anlamda hazırlanmayışı bu engellemelerin başlıca sebepleri olarak sıralanmaktadır (Hardman, 2008; Morgan ve Bourke, 2005). İlköğretim 1-5. Sınıf öğrencileri üzerinde yapılan diğer bir çalışmada öğrenciler, beden eğitimi ve spor dersinden zevk almama nedenleri olarak sıra ile derste işlenen konuların sıkıcı olması, öğretmeni sevmeme, bireysel alaka göstermeme ve ders içi etkinliklerde başarısızlık olduğunda alay konusu olma hususlarını belirtmişlerdir (Taşmektepligil vd., 2006).

2.5. Türkiye’de Lise Düzeyindeki Öğretim ve Okul Türleri

Eğitimin tanımına bakıldığında, bireyin yaşantısının her döneminde var olan bir kavram olduğu görülmektedir, ayrıca bireyin kendisini gerçekleştirmesi olarak da tanımlanabilir (MEB, 2020). Kavramsal olarak eğitim, “Terbiye” kelimesini çağrıştırır. Başka bir tanımda ise eğitim, dış uyarıcılar ile beyinsel işlevlerde değişimlerin oluşması olarak ifade edilir. (Sönmez, 2001).

Lise türlerine bakıldığında ortaöğretim düzeyi şu şekilde sınıflandırılmaktadır; fen liseleri, anadolu liseleri, spor liseleri, mesleki ve teknik liseler, sosyal bilimler liseleri, güzel sanat liseleri, anadolu imam hatip liseleri ve çok programlı anadolu liseleri oluşturmaktadır (MEB, 2020).

2.5.1. Fen liseleri

Fen liselerinin amacı fen ve matematik alanlarında gereksinim duyulan yetenekli bilim insanlarını yetiştirmek, başarı ve zekâ seviyeleri yüksek talebeleri eğitmek olarak belirtilmiştir (Resmi Gazete, 2006).

2.5.2. Anadolu liseleri

Anadolu liselerinin amacı bireylerin ilgi, yetenek ve başarıları doğrultusunda onları yükseköğrenime hazırlamak ve yabancı dili dünyadaki güncel gelişmeleri takip edebilecek düzeyde öğrenmelerini sağlamaktır (Resmi Gazete, 2005).

2.5.3. Spor liseleri

Ülkemizde Spor Liseleri öğrencinin seçeceği beden eğitimi bölümü, sınıfın niteliği ve ortamına göre fakülte grubunun önerileri dikkate alınarak okul yönetimi tarafından ortaklaşa belirlenmektedir. Fiziksel aktivite ve buna bağlı aktiviteler, bireysel veya takım sporlarında profesyonel öğretmenlerin gözetiminde öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine göre şekillendirilir. Bu çalışmalarda okul yönetimi öğrencilerin fiziki okullardan faydalanabilmesi için gerekli önlemleri almış ve buna göre planlama yapmıştır. Öğrenciler öğretmenlerinin gözetiminde araştırmalara, spor müsabakalarına, tartışmalara, grup tartışmalarına ve ders dışı etkinliklere katılırlar (Resmi Gazete, 2005).

2.5.4. Güzel sanatlar liseleri

Güzel Sanatlar Lisesi'nin temel amacı; ilgiyi, tutkuyu ve özgüveni teşvik etmek, işini kolaylaştıracak bilgileri öğretmek ve alanı en üst düzeye çıkarmaktır. Kavramsal anlamada ve psikomotor alanda gelişme. Bu amaçla GSL kapsamında kişinin yetenek ve isteğine göre ayrı ayrı alanlar seçilmektedir: Seste ses eğitimi ve enstrümantal alanda bireysel çalgı eğitimi, müzik dinleme, okuma ve yazma, konturpuan ve armoni eğitimi. Tarihi müzik, klasik Batı müziği, Türk halk müziği, Türk sanatı gibi farklı dallar (Kardeş, 2013).

2.5.5. İmam hatip liseleri

İmam hatip liselerinin kökeni imam ve hatip yetiştirmek üzere açılan medreselere dayanmaktadır. 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kapatılan medreselerin yerine dini hizmetlerin görülebilmesi adına imam- hatip mektepleri olarak açılmıştır. Daha sonraları bu mektepler yeni düzenlemelerle beraber pek çok kez değişikliğe uğramıştır (Korkmaz, 2013).

2.5.6. Mesleki ve teknik liseler

Mesleki ve teknik liselerin amacı ülkelerin ihtiyaç duyduğu insan işgücünü yetiştirmektir. Mesleki ve teknik liselerde tarım, ticaret, turizm, sivil havacılık, denizcilik, sağlık, makine, çocuk gelişimi, aşıklık gibi çeşitli birimler bulunmaktadır. Bu okul türünde öğrencilere tercih ettikleri alanlarda meslek becerileri kazandırılmaktadır. Müfredatlarında zorunlu derslerin yanı sıra meslek dersleri de bulunmaktadır. Mesleki ve teknik liseler merkezi yerleştirmeye ek olarak adrese dayalı olarak da öğrenci almaktadır (KAYSİS, 2021).

2.6. Türkiye’de Deprem ve Etkileri

Doğal afetler, insanların kontrolü dışında meydana gelen, doğanın gücüyle şekillenen olaylardır. Bu olaylar, büyük çaplı hasarlara, can ve mal kayıplarına yol açarak, toplumların sosyal, ekonomik ve psikolojik yapılarında uzun vadeli izler bırakabilir. Deprem, sel, kasırga, volkanik patlamalar, heyelan gibi çeşitli olaylar doğal afetler arasında yer alır. Her bir afet, kendine özgü özellikler taşır ve etkilerinin şiddeti coğrafi yapı, nüfus yoğunluğu, yerel yönetimlerin hazırlık düzeyi ve afet yönetim stratejilerine bağlı olarak değişiklik gösterebilir (Çetiner ve Günay, 2021). Toplumların doğal afetlere karşı dayanıklı hale gelmesi, etkili eğitim programları, sağlam altyapı yatırımları ve modern afet yönetimi yaklaşımlarının bir arada uygulanması ile mümkün olmaktadır.

Yıkıcı jeolojik afetlerden biri olan deprem, yer altındaki kayaların bazen kayarak bazen de magma ve volkanik sebeplere bağlı olarak, zeminin hızlı ve ani şekilde sallanması şeklinde tanımlanmaktadır. Depremler beklenmedik bir anda, uyarı olmadan gerçekleşebilir. Depremlerin aniden gelişmesi, ciddi yaralanmalara, ölümlere, maddi hasara, barınma alanı ve geçim kaynaklarının kaybına ve altyapı sorunlarına neden olarak, toplum düzenini derinden sarsmaktadır. Ölüm ve yaralanmaların büyük bir kısmı, binaların yıkılması, yangın, tsunami, sel, toprak kayması, kimyasal ve toksik maddelerin yaşam alanlarına karışarak insanlara zarar vermesi gibi ikincil tehlikelerden kaynaklanmaktadır. Yaşamın olağan akışını bozan ve insanları derinden etkileyen depremler toplumda ciddi sorunlara neden olmaktadır. Dünyada, deprem şiddetinin tespit edilebilirliği referans alınarak her yıl 500 bin depremin meydana geldiği tahmin edilmektedir. Bu depremlerden 100 bini insanlar tarafından hissedilebilirken 100’ünün hasara neden olduğu belirtilmektedir (Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, 2023).

Dünya üzerinde yaşanan depremlerin %90'ı Pasifik Okyanusu kıyılarının büyük bir kısmını içinde barındıran ve “Ateş Çemberi” olarak adlandırılan bölgede meydana gelmektedir. Ateş çemberini takiben depremlerin %5 – 6'sının meydana geldiği bölge, Türkiye, İran ve Hindistan'a kadar uzanan Alp-Himalaya deprem kuşağıdır (United State Geological Survey, 2023). En aktif ikinci deprem kuşağında yer alan Anadolu Yarımadası, tarihinde önemli depremlerin yaşandığı, aktif sismik Anadolu plakasında konumlanmıştır. Bu topraklarda bilinen en eski deprem milattan önce (M.Ö.) 411 yılında kaydedilmiştir. Türkiye’de 1900lü yıllardan günümüze kadar olan yüzyıldan fazla zamanda büyüklüğü 7,0 Mw’yi aşan tam 20 deprem yaşanmıştır. Bunu destekler nitelikte olan Türkiye Deprem Tehlike Harita’sı 2018’de yayımlanmıştır. Bu haritaya göre Türkiye’nin çoğu bölgesi deprem riskiyle karşı karşıyadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023; T.C. İç İşleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2023d).

2.6.1. 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler

6 Şubat 2023’te Türkiye saatiyle 04:17’de AFAD’a göre Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesinde 7,7 Mw (Moment büyüklüğü)’de ve yine aynı gün saat 13:24’te bu defa Kahramanmaraş’ın Elbistan ilçesinde 7,6 Mw’de iki deprem meydana gelmiştir (AFAD 06 Şubat 2023 Kahramanmaraş (Pazarcık ve Elbistan) Depremleri Saha Çalışmaları Ön Değerlendirme Raporu, 2023). Pazarcık’taki ilk depremde yaklaşık 10 dakika sonra 6,6 Mw’de bir de artçı deprem meydana gelmiştir. Buna benzer şekilde Elbistan’daki ikinci depremin ardından 6 Mw’de artçı bir deprem daha yaşanmıştır (T.C. İç İşleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2023e).

Deprem sadece Kahramanmaraş’ı etkilemekle kalmamış, kendisi dışında Gaziantep, Hatay, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya ve Elazığ’da da etkisini göstererek tam 11 ili etkilemiştir. 11 ilin afet bölgesi olarak ilan edilmesine sebep olan bu çok şiddetli deprem, 50 binden fazla insanın can kaybıyla sonuçlanmıştır. Depremlerin ardından bina, çevre ve alt yapıda meydana gelen büyük sorunlardan dolayı depremzedeler farklı bölgelere tahliye edilmiştir. İki haftalık arama kurtarma operasyonlarına ulusal kamu kurum kuruluş ekipleri, özel sektörden ekipler, sivil toplum örgütleri ve gönüllüler katılmıştır. Ulusal yardımların dışında uluslararası 70’den fazla ülkenin arama kurtarma ekipleri afet bölgelerini desteklemiştir. Zamanla yarış gereken bu iki haftalık arama kurtarma sürecinde, 20 Şubat 2023’te saat 20:04’te Hatay Yayladağı merkez üssünde 6,4 Mw’lik bir deprem daha beklenmedik bir şekilde

yaşanmıştır. Bu depremin ardından ağır ve orta hasarlı olarak değerlendirilen bazı yapılarda çökmeler görülmüştür. Bu çökmelerin ardından can kayıpları yaşandığı bilgisi paylaşılmıştır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde bu iki depremin sonucunda 3 000 000 kişinin evlerinden ayrılmak zorunda kaldığı bildirilmiştir. 298 000 ev yıkılırken toplamda 9 000 000 kişinin bu depremlerden etkilendiği kaydedilmiştir (United State Agency for International Development, 2023).

Deprem gibi hayatın günlük akışını bozan olayların ardından çocuklar, anne ve babasız kalma, eğitime olan ilginin azalması, sağlık problemleri, psikolojik sorunlar ve istismara uğrama gibi olumsuzluklarla mücadele etmek zorundadır. Türkiye'de yaşanan son depremlerin sonucu olarak çok sayıda çocuğun anne ve babasını kaybederek evsiz kaldığı görülmüştür. Bu durum, afet bölgesindeki çocuk ve gençler için bağımlılık ve güvenlik sorunlarına zemin hazırlamaktadır. Özellikle ergen ve gençler, adölesan dönem değişimleri etkisiyle ve depremin negatif sonuçlarına bağlı olarak ne yapacağını bilememe, gelecek kaygısı ve sağlıklı düşünememeyle birlikte bağımlılık yapıcı maddelere ve bağımlılığa yönelebilmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

2.6.2. Depremin ergen çağıdaki bireylerdeki etkileri

Doğal afetler, özellikle gelişim çağındaki çocuklar üzerinde derin ve kalıcı psikolojik etkiler bırakabilir. Afet anı ve sonrasında yaşanan travmalar, çocukların güvenlik algısını zedeleyebilir, sosyal gelişimlerini engelleyebilir ve genel ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilir. Depremler, çocuklarda kaygı bozuklukları, uyku problemleri, korku ve travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon gibi psikolojik sorunlara yol açabilir. Çocukların bu tür afetlere karşı psikolojik olarak güçlenebilmeleri için, ailelerin, öğretmenlerin ve uzmanların desteği büyük önem taşır (Şahin ve Durualp, 2024). Eğitimciler ve aileler, afet sonrası çocukların iyileşme sürecinde aktif rol almalı ve onları psikososyal destek, oyun terapisi, sanat terapisi gibi yöntemlerle rehabilite etmelidir. Ayrıca, afet sonrası psikolojik destek ve terapötik yaklaşımlar, çocukların travmayla başa çıkabilme yeteneklerini geliştirebilir ve iyileşme süreçlerini hızlandırabilir. Çocuklara yönelik doğru müdahaleler, onların yaşadıkları travmanın uzun vadeli etkilerini en aza indirmek için kritik bir rol oynamaktadır.

Ergenlik dönemi, çocukluktan yetişkinliğe geçişle birlikte bağımsız yaşama olan adaptasyon yeteneklerinin kazanıldığı, sosyal becerilerin geliştiği, yeni ilişkilerin

kurulduğu ve yaşamın devamında sürdürülecek davranışların kazanıldığı bir dönemdir. DSÖ, 10-19 yaş arasındaki bireyleri ergen olarak kabul etmektedir. Dünya nüfusunun %16'sından fazlasını bu yaş grubundaki ergenler oluşturmaktadır (World Health Organization, 2024a). Ergenlerde fiziksel, zihinsel ve psikososyal açıdan hızla büyümeler görülür. Büyüme ve gelişme sonucunda hisler, fikirler, kararlar ve dünyayı algılayış biçimleri şekillenir (World Health Organization, 2024b). Ergenlik dönemi bireysel kimliğin gelişim dönemidir. Bu yüzden ergenler ruh sağlıklarını etkileyecek problemlerle bağımsız olarak baş edebilecek yeterli beceri, deneyim ve kaynaklara sahip değildir. Dolayısıyla afetlerin etkilerine karşı savunmasız olabilirler (Yao vd., 2017). Ergenler yaşam deneyimi açısından yeterince farkındalığa sahip değildir. Bunun bir sonucu olarak afet gibi majör travma durumlarından olumsuz etkilenme potansiyelleri daha da artmaktadır (Yeon vd., 2020).

Dünya çapında her yıl milyonlarca ergen farklı şekillerde afetlere maruz kalmaktadır. Deprem, kasırga, tsunami, sel, terör saldırıları gibi olaylar ergenleri pek çok şekilde etkiler. Literatürde depremden etkilenen ergenlerde yaralanma, yaşadıkları evlerin yıkıldığını görme, ölümlere tanık olma, acı çeken insanlarla karşılaşma gibi stresörlere maruz kalmaya bağlı majör depresyon, anksiyete, panik ve konversif tepkilerin görüldüğü belirlenmiştir (Ekşi vd., 2008). Bunun yanı sıra ergen sağlığının depremden fiziksel ve zihinsel olarak ciddi şekilde etkilendiği ve umutsuzluğun görüldüğü saptanmıştır (Tanhan ve Kardaş, 2014). Travmaların bir sonucu olarak ergenlerde madde kullanımı gibi olumsuz tutumların gelişimi, endişe, uyku sorunları, okuldan kaçma, iştah sorunları, günlük hayata karşı ilgi kaybı, ebeveyn çatışmaları ve akademik başarısızlık gibi tepkiler gelişebilmektedir (Demirci, 2024). Depremin üzerinden yıllar geçmiş olsa da ergenlerde travmatik stres belirtilerinin görüldüğü belirlenmiştir (Ediz ve Gülbahçe, 2019).

Şekil 2.2. Afet sonrasında ergenlerde görülen stres tepkileri (columbia university earth institute national center for disaster preparedness, 2018)

Deprem de afetler içerisinde can ya da mal kaybıyla sonuçlanabilen, hayatın normal akışını bozan doğal bir afettir (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2023b). 1998 – 2017 yılları arasında Yaşanan depremlerde 750 bin can kaybı yaşanırken 125 milyondan fazla kişinin depremde etkilendiği belirtilmektedir. Bireylerin depremde etkilenmesi; yaralanması, evini kaybetmesi ya da yaşadığı yerden ayrılmak zorunda kalması gibi durumları ifade etmektedir (World Health Organization, 2024c). Ciddi olumsuz sonuçlara neden olan deprem gibi afetler bireyin yalnızca fiziksel sağlığını değil ruh sağlığını ve refahını da olumsuz etkilemektedir (Cenat vd., 2020). Afete maruz kalan bireyler yoksulluk, iş kaybı, kaybedilmiş sosyal ilişkiler, aşırı kalabalık, güvensizlik, kişiler arası desteğin kaybı, keder, akut stres tepkileri, depresyon, anksiyete, alkol kötüye kullanım, depresyon, umutsuzluk, kaygı, üzüntü, uyku problemleri, yorgunluk, agresyon ve ağrı gibi sorunlar yaşayabilmektedir (World Health Organization, 2024c).

Afetler, can ve mal kayıplarına, güvende hissedilen yaşam alanlarının terk edilmesine, düşük yaşam standartlarında yaşama zorunluluğuna ve mevcut sosyal çevrenin dağılmasına sebep olmaktadır. Tüm bunlar afetde bireylerde terapötik sosyal destek ağlarının kaybına ve yoğun stres gelişmesine zemin hazırlamaktadır (United States

National Institute of Mental Health, 1985). Bireylerin hayatını derinden etkileyen afetler, travmalara, hastalıklara ve bazı sorunlara neden olabilmektedir (Güldü, 2023; Büyükaşahin Çevik, 2024). Literatürde savaş gibi afetlerin bireylerde anksiyete, duygudurum bozuklukları, agresif kişilik bozukluğu, baskılanmış bağışıklık sistemi, sistemik hastalıklar ve ölüme dahi sebep olduğu belirtilmektedir (Schneiderman vd., 2005; Shaw, 2003).

2.6.3. Depremi eğitim uygulamalarına yansımaları

Deprem, yalnızca fiziksel hasarlara yol açmakla kalmaz, aynı zamanda eğitim sisteminde de ciddi aksamlara neden olur. Özellikle eğitim gören çocuklar ve gençler, deprem ve sonrasındaki zorluklarla başa çıkarken, eğitim sürecinde büyük kayıplar yaşayabilirler. Deprem sonrası konteynerlerde yaşamaya başlayan öğrenciler, hem eğitim materyallerine erişimde zorluklarla karşılaşmakta hem de psikolojik sarsıntılar nedeniyle akademik başarıda düşüş yaşayabilmektedirler (Çoban vd., 2017).

Depremde öğrencilerin eğitim durumu, genellikle öğretim sürecindeki aksaklıklar, okulların geçici barınma alanlarına yakın konumlanması veya bazı okulların tamamen yıkılması gibi sebeplerle olumsuz yönde etkilenir. Konteyner alanlarında okul bulunmaması ya da uzaktan eğitim fırsatlarının sınırlı olması, öğrencilerin eğitimden mahrum kalmalarına neden olabilmektedir. Bu da onların hem akademik hem de psikolojik gelişimleri üzerinde kalıcı etkiler yaratabilmektedir (Akyollu, 2023).

Konteynerde yaşam, öğrencilerin okula erişimlerini sınırlayabilir ve eğitimdeki aksaklıklar nedeniyle öğrenme süreçlerinin sekteye uğramasına yol açabilir. Ayrıca, depremin yarattığı korku ve kaygı, öğrencilerin derslere odaklanmalarını zorlaştırarak, onların akademik başarılarını olumsuz etkileyebilir. Yapılan araştırmalar, öğrencilerin öğrenme motivasyonlarının ve akademik performanslarının, yaşadıkları çevresel stres faktörlerinden büyük ölçüde etkilendiğini göstermektedir (Aydın, 2020).

Öte yandan, depremde öğrencilerin eğitim süreçlerine devam edebilmeleri için sağlanan eğitim desteği ve okul temelli psikolojik destek hizmetleri önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim kurumları, depremde öğrencilerin akademik performanslarını ve psikolojik iyilik hallerini iyileştirebilmek adına özel programlar ve psikososyal destek sunmaktadır. Bu tür destekler, öğrencilerin hem eğitimlerine devam etmelerini sağlar hem de yaşam kalitelerini artırır (Ülkü ve Dinçer, 2021).

Depremde öğrencilerin eğitim durumuna ilişkin yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin öğrencilerin duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına duyarlı olmalarının

akademik başarıyı olumlu yönde etkileyebileceği vurgulanmaktadır. Öğretmenlerin, öğrencilerin deprem sonrası yaşadıkları psikolojik zorlukları dikkate alarak eğitim sürecine dahil olmaları, öğrencilerin derslere olan motivasyonlarını artırabilir (Genel, 2003).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın metodu, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Metodu

Araştırmada doğal afet sonrası öğrenimine orta öğrenim düzeyinde devam eden farklı türdeki liselerdeki öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırma nicel araştırma türünde olup betimsel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kullanılan ölçekler arası karşılaştırmalarda ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır.

Nicel araştırma, kesin ve genellenebilir sonuçlar üretmek için sayısal verileri kullanan araştırma türüdür. Nicel araştırma, gözlemleri ve ölçümleri tekrarlayabilen ve nesnelliği ön plana çıkaran araştırma olarak da bilinen ampirik ve tümden gelim yöntemi kullanılmaktadır. Nicel araştırmalarda sayısal veriler toplanmakta, istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilerek kesin olduğu düşünülen sonuçlar elde edilmektedir (Gülbüz ve Şahin, 2017). Nicel araştırma yöntemlerinden olan betimsel tarama modeli, geçmişte veya halihazırda var olan bir durumu tanımlayan, öğrenmenin oluşmasına ve bireyin istendik davranışı geliştirmesine uygulanan genel bir süreçtir. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasında ortak değişkenlik olup olmadığını belirlemek için tasarlanmış bir tarama yöntemidir. İlişkisel tarama modelinde değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, değişiyorsa nasıl gerçekleştiği belirlenmeye çalışılmaktadır (Karasar, 2011).

3.2. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırma evrenini Adıyaman ilinde deprem afetini yaşayan orta öğretim öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubunu ise 2024-2025 eğitim öğretim yılında Adıyaman ili merkezindeki Spor Lisesi (202 öğrenci), Anadolu Lisesi (1446 öğrenci), Fen Lisesi (320 öğrenci) ve Meslek Lisesi (477 öğrenci) olmak üzere toplam 2445 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma grubunun demografik değişkenlerine ait özellikler tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmaya grubunun demografik özellikleri (N=2445)

		f	%
Cinsiyet	Erkek	1266	51,77
	Kadın	1179	48,23
Öğrenim Gördüğü Sınıf	9. Sınıf	729	29,81
	10. Sınıf	675	27,61
	11. Sınıf	633	25,88
	12. Sınıf	408	16,69
Okul Türü	Anadolu Lisesi	1446	59,14
	Meslek Lisesi	477	19,51
	Fen Lisesi	320	13,08
	Spor Lisesi	202	8,26
Spor Yaşı	1 Yıl ve Altı	866	35,41
	2-4 Yıl	963	39,38
	5-7 Yıl	446	18,24
	8 Yıl ve Üstü	170	6,96
Millilik Durumu	Evet	26	1,06
	Hayır	2419	98,93
06 Şubat depreminde 1. Dereceden yakını kaybetme durumu	Evet	200	8,17
	Hayır	2245	91,82

Tablo 3.1’de yer alan verilere göre araştırmaya katılan öğrencilerden %51,77’si erkek, %48,23’ü kadın öğrencilerden oluşmaktadır. Yine tabloya göre araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf durumu açısından en yüksek grubun %27,61 (675) ile 10. Sınıfta öğrenim gördükleri, en düşük grubunda %16,69 (408) ile 12. Sınıf öğrencilerinden oluştuğu gözlenmiştir. Okul türü sınıflaması açısından en yüksek grubun %59,14 (1446) ile Anadolu Lisesinde öğrenim gördüğü, en düşük grubun da %8,26 (202) ile Spor Lisesinde öğrenim gördüğü tespit edilmiştir.

Tablo 3.1’de öğrencilerin sporda milli olma durumu açısından yapılan değerlendirmede %1,06 (26)’sı milli sporcu olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca tabloda 6 Şubat depreminde 1. Dereceden yakını kaybetme durumuna göre yapılan değerlendirmede %8,17 (200) öğrencinin 6 Şubat depreminde 1. Dereceden yakını kaybettikleri tespit edilmiştir.

3.3. Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracının birinci bölümünde yer alan kişisel bilgiler formunda, araştırmaya katılan öğrencilerin; cinsiyet, sınıf, spor yaşı, okul türü ile birlikte, öğrencilerin spor geçmişi, millilik durumu yer almakta ayrıca son olarak da 06 şubat depremlerinde 1. Dereceden yakını kaybetme durumlarına ilişkin toplamda 6 soru bulunmaktadır

Araştırmada veri toplama aracı olarak Uğraş ve Temel (2020) tarafından geliştirilen “Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin İlgi ölçeği kullanılmıştır. Uğraş ve Temel (2020) tarafından geliştirilen Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlgi Ölçeği (BEDİÖ) Ölçeğin tek faktörlü ve 10 maddeden olduğu tespit edilmiştir. Ölçek maddeleri 5’li likert dereceleme ile ölçeklendirilmiştir. Maddeler “Tamamen Katılıyorum (5)” ile “Kesinlikle Katılmıyorum (1)” arasında puanlandırılmıştır.

Araştırmada bir başka veri toplama aracı olarak Yılmaz ve Güven (2018) tarafından geliştirilen “Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği kullanılmıştır. Ölçek üç alt boyut ve 18 maddeden oluşan 5’li likert tipi bir ölçeğe sahiptir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 18 iken en yüksek puan 90’dır. Güvenirlilik analizi olarak Cronbach Alpha güvenirlik kat sayısı ve test tekrar test güvenirlik analizinden faydalanılmıştır. Ölçeğin geneli için Cronbach Alpha Güvenirlik kat sayısı 0,96 iken alt boyutları için bu değer sırasıyla ders dışı sportif etkinliklerin bilişsel boyutu 0.88, ders dışı sportif etkinliklerin duyuşsal boyutu 0.90 ve ders dışı sportif etkinliklere yönelik davranışsal boyut için 0.84 olarak hesaplanmıştır.

3.4. Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırmanın veri toplama araçları ile elde edilmiş olan ham veriler SPSS 26 versiyonu kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analiz sürecinde ilk olarak verilerin normal dağılım gösterme durumlarına ilişkin sınamalar yapılmıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin demografik özelliklerinin dağılımını belirlemek amacıyla yüzde ve frekans analizi yapılmıştır. Araştırmada veri setini güvenirlik düzeyinin tespit edilmesi amacıyla Cronbach Alfa (α) katsayısı hesaplanmıştır (Tablo 2). Araştırma verilerinin normal dağılım gösterme durumunun tespit edilmesi amacıyla da Çarpıklık (Skewnes) ve Basıklık (Kurtosis) analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda araştırma veri setinin normal dağılım gösteriyor olmasından dolayı bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki anlamlılık analizlerine parametrik testlerden olan t Testi ve ANOVA Testi uygulanmıştır. Fark testlerinden ikili gruplar için Mann Whitney-U testi, üç ve daha fazla gruplu değişkenler için ise Kruskal Wallis-H kullanılmıştır. Katılımcıların beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri ve ders dışı sportif etkinliklere katılım alanlarından elde ettikleri puanların arasındaki ilişkinin sınanması adına ise Pearson Korelasyon Katsayısı testi kullanılmıştır. Elde edilen verilerde istatistiki açıdan anlamlılık düzeyi “0,05” olarak dikkate alınmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular ve yorumları ile araştırmanın hipotezlerinin ret kabul durumuna ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmadan elde edilen verilerden Adıyaman ilinde depremzede lise öğrencilerinin öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersi ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere katılım tutum düzeyleri ile sosyodemografik özelliklerine göre puanlarının anlamlılık durumu ve beden eğitimi ve spor dersi ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere katılım tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Tablo 4.1. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik ilgi ölçeği ve ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği puanları

Ölçek	Alt Boyutlar	N	Madde Sayısı	$\bar{x}$	ss	Düzye
Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Tutum Ölçeği	Bilişsel	2445	7	27,18	3,76	Yüksek
	Duyuşsal	2445	7	30,65	3,91	Yüksek
	Davranışsal	2445	4	11,26	1,82	Yüksek
	Toplam Puan	2445	18	69,08	9,49	Yüksek
Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin İlgi Ölçeği		2445	10	39,71	6,41	Yüksek

Tablo 4.1'e göre araştırmaya katılan lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları toplam puanı ve alt boyutları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi ölçeği sonuçlarına yer verilmiştir. Buna göre Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği toplam puanı 69,08, bilişsel alt boyutundaki 7 maddenin 27,18, duyuşsal alt boyutunda 7 madde 30,65 ve davranışsal alt boyutunda 4 madde 11,26 puan ortalamasına sahip oldukları tespit edilmiştir. Lise öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor dersine yönelik ilgi ölçeğinden aldıkları puan ise 10 madde üzerinden 39,71 olduğu gözlenmiştir.

Tablo 4.1'deki sonuçlar ışığında lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersi ilgi ölçeği puanları ortalamasının üzerinde yüksek seviyede oldukları gözlenmiştir. Araştırmanın birinci hipotezi olan “H1: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ortalamasının üzerinde yüksek düzeydedir.” hipotezini doğrulanmıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sosyodemografik özelliklerine göre beden eğitimi ve spor dersine yönelik ilgi durumları ve ders dışı sportif etkinliklere yönelik

tutumlarının anlamlı farklılık durumu incelenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 4.2. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyet durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi

		N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Bilişsel	Kadın	1179	3,605	0,821	1,438	0,001
	Erkek	1266	4,110	0,994		
Duyuşsal	Kadın	1179	3,668	0,836	1,933	0,000
	Erkek	1266	4,233	1,002		
Davranışsal	Kadın	1179	3,016	0,715	-2,884	0,341
	Erkek	1266	4,680	1,104		
Toplam Tutum	Kadın	1179	3,429	0,778	1,821	0,000
	Erkek	1266	4,341	0,994		
Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik İlgi	Kadın	1179	3,968	0,770	1,964	0,021
	Erkek	1266	4,338	0,852		

p>0,05

Tablo 4.2'ye göre araştırmaya katılan lise öğrencilerin cinsiyetine göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları analizine yer verilmiştir. Buna göre öğrencilerin cinsiyet durumuna göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum toplam puanı ($t=1,821$, $p=0,000$) ile bilişsel ($t=1,438$, $p=0,001$) ve duyuşsal ($t=1,933$, $p=0,000$) alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiş, ancak ölçeğin davranışsal ($t=-2,884$, $p=0,341$) alt boyutunda anlamlı farklılık oluşmadığı gözlenmiştir ($p<0,05$). Ayrıca lise öğrencilerinin cinsiyet durumları açısından beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri ($t=1,964$, $p=0,021$) arasında anlamlı farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Erkek lise öğrencilerin bilişsel alt boyut puan ortalaması ($\bar{x}=4,110$), kadın öğrencilere ($\bar{x}=3,605$) göre daha yüksektir. Erkek öğrencilerin duyuşsal alt boyut puan ortalaması ($\bar{x}=4,233$), kadın öğrencilere ($\bar{x}=3,668$) göre daha yüksektir. Benzer şekilde erkek öğrencilerin ölçek toplam puan ortalaması ($\bar{x}=4,341$), kadın öğrencilere ($\bar{x}=3,429$) göre daha yüksektir.

Bu sonuçlara göre araştırmanın ikinci hipotezi olan “H2: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyetine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları

farklılaşmaktadır.” hipotezi ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum toplam puan, bilişsel ve duyuşsal alt boyutları ve beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri bakımından kabul edilmiş, Ders dışı sportif etkinliklere katılıma yönelik tutumun davranışsal alt boyutu bakımından kabul edilmemiş, hipotezde kısmen doğrulanmıştır.

Tablo 4.3. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi

		N	$\bar{x}$	Ss.	F	p	Anlamlı Fark
Bilişsel	9. Sınıf	729	4,108	0,992	-0,920	0,337	
	10. Sınıf	675	3,911	0,876			
	11. Sınıf	633	3,876	0,829			
	12. Sınıf	408	4,067	0,982			
Duyuşsal	9. Sınıf	729	4,032	0,901	-0,720	0,217	
	10. Sınıf	675	4,233	0,988			
	11. Sınıf	633	3,718	0,675			
	12. Sınıf	408	3,601	0,588			
Davranışsal	9. Sınıf	729	4,213	0,961	0,641	0,708	
	10. Sınıf	675	4,033	0,908			
	11. Sınıf	633	3,918	0,805			
	12. Sınıf	408	3,520	0,511			
Toplam Tutum	9. Sınıf	729	4,117	0,985	-1,144	0,233	
	10. Sınıf	675	4,059	0,907			
	11. Sınıf	633	3,837	0,711			
	12. Sınıf	408	3,729	0,681			
Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik İlgi	9. Sınıf	729	4,421	0,991	1,710	0,001	1>2, 1>3, 1>4
	10. Sınıf	675	4,305	0,986			
	11. Sınıf	633	3,968	0,754			
	12. Sınıf	408	3,775	0,604			

p>0,05

Tablo 4.3’e göre araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere katılıma yönelik tutum ölçeği alt boyutları ve ölçek toplamı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmazken ($p>0,05$), beden eğitimi ve spor dersi ilgi ölçeği toplam puanı ($t=1,710$, $p=0,001$) açısından anlamlı farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Anlamlı farklılığın yönünü belirlemek için gerçekleştirilen Tukey testi sonucunda 9. Sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinin ($\bar{x}$ =4,421) lehine olduğu ve 10. Sınıf ($\bar{x}$ =4,305), 11. Sınıf ($\bar{x}$ =3,968) ve 12. Sınıf ($\bar{x}$ =3,775) öğrencilerinin puanlarına göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Bu sonuçlara göre araştırmanın üçüncü hipotezi olan “*H3*: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördüğü sınıf düzeyine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.” hipotezi ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum bakımından kabul edilmemiş, beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri bakımından kabul edilmiş ve hipotez kısmen de olsa doğrulanmıştır.

Tablo 4.4. *Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin spor yapma yaşı değişkenine göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi*

		N	$\bar{x}$	Ss.	F	p	Anlamlı Fark
Bilişsel	1 Yıl ve Altı	866	3,738	0,785	1,577	0,003	4>1,
	2-4 Yıl	963	3,888	0,884			4>2,
	5-7 Yıl	446	4,050	0,823			4>3
	8 Yıl ve Üstü	170	4,168	0,892			
Duyuşsal	1 Yıl ve Altı	866	3,940	0,804	1,696	0,000	4>1,
	2-4 Yıl	963	3,832	0,881			4>2,
	5-7 Yıl	446	4,128	0,873			4>3
	8 Yıl ve Üstü	170	4,365	0,944			
Davranışsal	1 Yıl ve Altı	866	3,704	0,718	1,938	0,000	4>1,
	2-4 Yıl	963	3,981	0,822			4>2,
	5-7 Yıl	446	4,228	0,961			4>3
	8 Yıl ve Üstü	170	4,566	0,993			
Toplam Tutum	1 Yıl ve Altı	866	3,794	0,646	1,419	0,001	4>1,
	2-4 Yıl	963	3,900	0,709			4>2,
	5-7 Yıl	446	4,135	0,874			4>3
	8 Yıl ve Üstü	170	4,366	0,935			
Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik İlgi	1 Yıl ve Altı	866	4,093	0,936	-1,588	0,511	
	2-4 Yıl	963	3,988	0,723			
	5-7 Yıl	446	4,090	0,955			
	8 Yıl ve Üstü	170	4,114	0,993			

Tablo 4.4'e göre araştırmaya katılan lise öğrencilerinin spor yaşı ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları toplam puanları ($t=1,419$, $p=0,001$) ve bilişsel ($t=1,577$, $p=0,003$), duyuşsal ($t=1,696$, $p=0,000$), davranışsal ($t=1,938$, $p=0,000$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p>0,05$).

Farklılığın yönünü belirlemek için gerçekleştirilen Tukey testi sonucunda 8 yıl ve üstü spor yaşı deneyimine sahip öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir. Buna göre 8 yıl ve üstü spor yaşı deneyimine sahip öğrencilerin 1 yıl ve altı, 2-4 yıl, ve 5-7 yıl spor yaşı deneyimine sahip öğrencilerine göre ders dışı etkinliklere yönelik katılım tutumları daha yüksek bulunmuştur.

Bu sonuçlara göre araştırmanın dördüncü hipotezi olan “ H_4 : Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin spor yaşı durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.” hipotezi ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum düzeyleri bakımından doğrulanmış, ancak beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri bakımından doğrulanamamıştır.

Tablo 4.5. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin sporda milli olma durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi

	Milli Sporcu Olma Durumu	N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Bilişsel	Evet	26	4,418	0,911	-2,688	0,132
	Hayır	2419	3,880	0,721		
Duyuşsal	Evet	26	4,219	0,964	-2,360	0,333
	Hayır	2419	3,771	0,670		
Davranışsal	Evet	26	4,422	0,934	-1,987	0,573
	Hayır	2419	3,761	0,752		
Toplam Tutum	Evet	26	4,353	0,800	-2,030	0,222
	Hayır	2419	3,804	0,770		
Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik İlgi	Evet	26	4,388	0,988	1,894	0,001
	Hayır	2419	3,911	0,643		

Tablo 4.5'e göre öğrencilerin milli sporcu olma durumuna göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir ($p<0,05$). Yine tabloda lise öğrencilerinin milli sporcu olma durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine yönelik ilgi düzeyleri toplam puanı

($t=1,894$, $p=0,001$) arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Anlamlı farklılık milli sporcu öğrenciler lehine olduğu gözlenmiştir.

Bir spor branşında Milli sporcu olan lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği alt boyutlarından bilişsel alt boyutu puan ortalaması ($\bar{x}=4,418$), milli sporcu olmayan öğrencilerin ($\bar{x}=3,880$) göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Milli sporcu olan lise öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği alt boyutlarından duyuşsal alt boyutu puan ortalaması ($\bar{x}=4,219$), milli sporcu olmayan öğrencilere ($\bar{x}=3,771$) göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Bu sonuçlara göre araştırmanın beşinci hipotezi olan “*H5: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin milli sporcu olma durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.*” hipotezi beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi ölçeği anlamında kısmen doğrulanmıştır.

Tablo 4.6. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 6 şubat depreminde 1. dereceden yakını kaybetme durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi

	6 Şubat Depremi 1. Dereceden Yakın Kaybı Durumu	N	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Bilişsel	Evet	200	3,811	0,658	-2,083	0,244
	Hayır	2245	4,080	0,928		
Duyuşsal	Evet	200	4,320	0,996	1,765	0,002
	Hayır	2245	3,885	0,605		
Davranışsal	Evet	200	4,202	0,984	1,907	0,000
	Hayır	2245	3,968	0,767		
Toplam Tutum	Evet	200	4,111	0,912	1,492	0,003
	Hayır	2245	3,977	0,763		
Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik İlgi	Evet	200	3,038	0,408	-2,665	0,113
	Hayır	2245	4,014	0,863		

Tablo 4.6’ye göre öğrencilerin 6 Şubat depremlerinde 1. Dereceden yakınlarını kaybetme durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının toplam puanı ($t=1,492$, $p=0,003$) ile duyuşsal ($t=1,765$, $p=0,002$) ve davranışsal ($t=1,907$, $p=0,000$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ders dışı sportif etkinlikler ölçeği alt boyutu olan bilişsel alt boyut ($t=-2,083$, $p=0,244$) ve beden eğitimi ve

spor dersine ilgi ölçeği toplam puanı ($t=-2,665$, $p=0,113$) arasında 6 Şubat depremlerinde 1. Dereceden yakınlarını kaybetme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Bu sonuçlara göre araştırmanın altıncı hipotezi olan “ H_6 : Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 6 Şubat Depremlerinde 1. Dereceden yakınını kaybetme durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır” hipotezi kısmen doğrulanabilmektedir.

Tablo 4.7. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türüne göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin analizi

		N	$\bar{x}$	Ss.	F	p	Anlamlı Fark
Bilişsel	Anadolu Lisesi	1446	3,990	0,861	-1,328	0,333	
	Meslek Lisesi	477	4,041	0,899			
	Fen Lisesi	320	3,410	0,535			
	Spor Lisesi	202	4,418	1,006			
Duyuşsal	Anadolu Lisesi	1446	4,024	0,867	-1,545	0,216	
	Meslek Lisesi	477	4,176	0,909			
	Fen Lisesi	320	3,402	0,505			
	Spor Lisesi	202	4,434	1,016			
Davranışsal	Anadolu Lisesi	1446	3,984	0,871	1,922	0,002	4>1,
	Meslek Lisesi	477	4,096	0,880			4>2,
	Fen Lisesi	320	3,567	0,568			4>3,
	Spor Lisesi	202	4,318	1,008			
Toplam Tutum	Anadolu Lisesi	1446	3,999	0,892	-1,938	0,269	
	Meslek Lisesi	477	4,104	0,929			
	Fen Lisesi	320	3,459	0,538			
	Spor Lisesi	202	4,390	1,025			
Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik İlgi	Anadolu Lisesi	1446	4,197	0,987	1,697	0,000	2>1,
	Meslek Lisesi	477	4,474	1,003			2>3,
	Fen Lisesi	320	4,076	0,922			2>4,
	Spor Lisesi	202	4,019	0,901			

Tablo 4.7 de araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türlerine göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği ile beden eğitimi ve spor dersi ilgi ölçeği analizlerine yer verilmiştir. Buna göre öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türlerine göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği alt boyutu olan

davranışsal ($t=1,922$, $p=0,002$) alt boyutunda ve beden eğitimi ve spor dersi ilgi ölçeği toplam puanlarında ($t=1,697$, $p=0,000$) anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ayrıca tabloya göre öğrencilerin öğrenim gördükleri okul türlerine göre ders dışı sportif etkinliklere katılım ölçeği toplam puanı ($t=-1,938$, $p=0,269$) ile bilişsel ($t=-1,328$, $p=0,333$) ve duyuşsal alt boyut puanları ($t=-1,545$, $p=0,216$) arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumun davranışsal alt boyutundaki farklılığın yönünü belirlemek için gerçekleştirilen Tukey testi sonucunda Spor lisesi türünde öğrenim gören öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir. Buna göre spor lisesinde öğrenim gören öğrencilerin meslek lisesi, Anadolu lisesi ve fen lisesinde öğrenim gören öğrencilere göre ders dışı etkinliklere yönelik katılım tutumları daha yüksek bulunmuştur.

Beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyindeki farklılığın yönünü belirlemek için gerçekleştirilen Tukey testi sonucunda anlamlı farklılığın meslek lisesi türünde öğrenim gören öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir. Buna göre meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin spor lisesi, Anadolu lisesi ve fen lisesinde öğrenim gören öğrencilere göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.

Bu sonuçlara göre araştırmanın yedinci hipotezi olan “*H7*: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türlerine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.” hipotezi beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi ölçeği ve ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği alt boyutu olan davranışsal boyut açısından kabul edilmiş, bilişsel, duyuşsal ve ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum toplam puanları açısından kabul edilmemiş, bu noktada yedinci hipotez kısmen doğrulanmıştır.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesi amacıyla Pearson Correlation analizi yapılmıştır. Öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumuna etkisinin tespit edilmesi amacıyla da regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 4.8. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri arasındaki korelasyon analizi

		Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal	Tutum Toplamı	Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik İlgi
Bilişsel	r	1	,733	,528	,771	,468
	p		,000	,000	,000	,000
Duyuşsal	r	,733	1	,591	,892	,737
	p	,000		,000	,000	,000
Davranışsal	r	,528	,591	1	,893	,412
	p	,000	,000		,000	,000
Toplam Tutum	r	,771	,892	,893	1	,664
	p	,000	,000	,000		,000
Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik İlgi	r					1
	p					

p>0,05

Tablo 4.8’de araştırmaya katılan öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri arasındaki ilişki analizine yer verilmiştir. Buna göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ile alt boyutları olan duyuşsal ($r=0,892$; $p<0,05$), bilişsel ($r=0,771$; $p<0,05$) ve davranışsal ($r=0,893$; $p<0,05$) boyutlarda pozitif yönde anlamlı ve ortanın üzerinde güçlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ölçek alt boyutlarından bilişsel, davranışsal ve duyuşsal özelliklerin puanları arttıkça ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum puanları da artmasına sebep olmaktadır.

Bilişsel alt boyutu ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyi arasında pozitif yönlü, ortanın altında ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,468$; $p<0,05$). Bilişsel tutumun yükselmesi beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyinin de yükselmesine sebep olmaktadır.

Duyuşsal alt boyutuyla beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyi arasında yönü pozitif olan, ortanın üzerinde güçlü ve anlamlı ilişki bulunmaktadır ($r=,737$; $p<0,05$). Duyuşsal tutum düzeyinin yükselmesi beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyinin de yükselmesini sağlamaktadır.

Ders dışı sportif etkinliklere yönelik yönelik tutum ölçeği alt boyutlarından davranışsal ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyi arasında pozitif yönlü, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=,412$; $p<0,05$). Davranışsal tutum düzeyinin artması beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyi toplam puanında yükselmesine sebep olmaktadır.

Beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyi ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum puanları arasında pozitif yönde, ortanın üzerinde ve anlamlı olan ilişki bulunmaktadır ($r=,664$; $p<0,05$). Beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyinin yükselmesi ile öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum düzeyi pozitif yönlü olarak yükselmektedir.

Bu sonuçlara göre araştırmanın sekizinci hipotezi olan “H8: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır” hipotezi doğrulanmıştır.

Tablo 4.9. Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum alt boyutlarının beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerini yordama durumu

	B	Ss.	β	t	p
Sabit	2,548	,364		8,541	,000
Bilişsel	,418	,076	,387	3,110	,001
Duyuşsal	,345	,068	,044	,423	,673
Davranışsal	,045	,051	,034	,118	,000
R = 2445; $R^2 = 0,218$					
F = 16,518; $p=0,000$					

Tablo 4.9’a göre öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum düzeyi beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyini anlamlı bir şekilde yordamaktadır ($R^2=0,218$; $p<0,05$). Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği alt boyutlarından bilişsel ve duyuşsal alt boyutları birlikte öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyinin %21,81’ini açıklamaktadır.

Araştırma kapsamında toplam sekiz adet hipotez geliştirilmiş ve araştırma verileri ile bu hipotezler test edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre hipotezlerin ret / kabul durumu Tablo 4.10’da yer almaktadır.

Tablo 4.10. Araştırma hipotezlerinin ret / kabul durumu

	Ret / Kabul
H1 Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ortalamasının üzerinde yüksek düzeydedir.	Kabul
H2: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin cinsiyetine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.	Kısmen kabul
H3: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördüğü sınıf düzeyine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.	Kısmen kabul
H4: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin spor yaşı durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.	Kısmen Kabul
H5: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin milli sporcu olma durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.	Kısmen Kabul
H6: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin 6 Şubat Depremlerinde 1. Dereceden yakını kaybetme durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.	Kısmen kabul
H7: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okul türlerine göre beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları farklılaşmaktadır.	Kısmen Kabul
H8: Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki bulunmaktadır.	Kabul

Araştırma kapsamında oluşturulan H1 ve H8 hipotezleri doğrulanması sebebiyle kabul edilirken, H2, H3, H4, H5, H6 ve H7 hipotezleri kısmen doğrulanmaması sebebiyle kısmen kabul edilmiştir.

H2: Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum toplam puan, bilişsel ve duyuşsal alt boyutları ve beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri bakımından kabul edilmiş, Ders dışı sportif etkinliklere katılıma yönelik tutumun davranışsal alt boyutu bakımından kabul edilmemiştir.

H3: Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum bakımından kabul edilmemiş, beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri bakımından kabul edilmiş ve hipotez kısmen de olsa doğrulanmıştır.

H4: Ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum düzeyleri bakımından doğrulanmış, ancak beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri bakımından doğrulanamamıştır.

H5: Beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi ölçeği anlamında kısmen doğrulanmıştır.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada afet sonrasında lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri farklı değişken özelliklerine göre incelenmiş, elde edilen bulgular literatürde yer alan çalışmalar ile tartışılarak araştırma sonuçları ve araştırma bulgularına yönelik öneriler sunulmuştur.

Araştırma sonucunda lise öğrencilerin cinsiyet durumuna göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum toplam puanı ile bilişsel ve duyuşsal alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu gözlenmiş, ancak ölçeğin davranışsal alt boyutunda anlamlı farklılık oluşmadığı gözlenmiştir ($p < 0,05$). Ayrıca lise öğrencilerinin cinsiyet durumları açısından beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri arasında anlamlı farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Alan yazın çalışmalarında Parlar (2019); Akbulut (2017); Çivril-Kara (2018); Lodewyk ve Muir (2017) ve Şengül (2016) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları bizim çalışmanın sonuçlarıyla benzerlikler göstermektedir. Hommel'in (2007) yapmış olduğu araştırmaya göre cinsiyetin beden eğitimi dersi öz-yeterlilik alt boyutu bakımından istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Diğer taraftan öğrencilerin beden eğitime yönelik tutum alt boyutuna göre incelendiğinde erkek öğrencilerin lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Yapılan araştırmaya benzer olarak, Karadağ (2012), Koçak ve Hürmeriç (2006), Kumartaşlı (2010), Şengül (2016) ve Yağcı (2012) gibi çalışmalar da cinsiyet değişkenine göre tutum puanlarında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Yapılan çalışmanın bulgularının aksine beden eğitimi dersi tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşmayan çalışmalarda karşımıza çıkmaktadır (Bernstein vd., 2011; Cengiz vd., 2018; Erden, 2017; Keskin, 2015; Küçük-Kılıç, 2017; Yıldız, 2013). Konuyu ele alan çalışmaların birbirinden farklı sonuçlar elde edilmesinin birçok sebebi olabilmektedir. Bunlara örnek verecek olursak araştırmanın yapıldığı çevrenin spor alanında gelişmişlik düzeyi, yaşanan coğrafi bölgenin spora yönelik bakış açısı, öğrencilerin beden eğitimi dersine giren öğretmeninin ders işleyişinde kadın ve erkek öğrencileri kapsayıcı çalışmalarda bulunup bulunmaması, kız ve erkek öğrencilerin fizyolojik gelişimleri gereği birbirinden farklı olmasından dolayı beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerinin birbirinden farklılaşmasına neden olduğu düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda araştırmaya katılan lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf durumlarına göre ders dışı sportif etkinliklere katılıma yönelik tutum ölçeği alt boyutları ve ölçek toplamı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmazken, beden eğitimi ve spor dersi ilgi ölçeği toplam puanı açısından anlamlı farklılık oluşturduğu

gözlenmiştir. Bu sonuç Akbulut (2017), Çivril-Kara (2018), Hilland ve diğ. (2018, 2009), Krouscas (1999) ve Şengül'ün (2016) çalışmalarıyla benzerlik göstermektedir. Bu bulgulara göre, öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi ölçek puanlarının sınıf düzeyi arttıkça azaldığını göstermektedir. Bunun sebebi olarak sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin derslere yoğunlaşmasıyla birlikte sınav kaygısının oluşması, sınıf düzeyi artan öğrenci ebeveynlerinin akademik başarılarını düşürme endişesiyle beden eğitimi ve spor aktivitelerinden uzaklaştırmak istemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada lise öğrencilerinin milli sporcu olma durumuna göre ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutum ölçeği toplam puanı ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Ancak lise öğrencilerinin milli sporcu olma durumlarına göre beden eğitimi ve spor dersine yönelik ilgi düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Anlamlı farklılık milli sporcu öğrenciler lehine olduğu gözlenmiştir. Araştırmamız sonucu ile benzer şekilde Şengül (2016), Küçük-Kılıç (2017), Çivril-Kara (2018) ve Akbulut (2017) tarafından yürütülen diğer araştırmalarda da araştırma gruplarının kulüpte lisanslı ya da milli takım düzeyinde spor yapan öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik ilgi puanlarının sporcu olmayan gruplara göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Alan yazın içerisindeki bazı çalışmalar, bir spor kulübüne bağlı olarak spor yapan öğrencilerin tutumlarının daha olumlu olduğunu belirtirken (Aslan, 2002; Güllü, 2007; Hünük, 2006; Kangalgil vd., 2006; Karadağ, 2012; Keskin, 2015), diğer çalışmalarda (Akbulut, 2017; Erden, 2017; Kumartaşlı, 2010) spor kulübüne bağlı olmanın beden eğitimi ve spor dersine ilgi düzeyi üzerinde bir etkisinin olmadığı sonucunu ortaya koymuştur. Bu durum alt yaş kategorilerinde herhangi bir spor branşı ile amatör ya da profesyonel düzeyde ilgilenen öğrencilerin spor etkinliklerine ilgisinin ve tutumunun daha yüksek olduğu görüşünden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda araştırmaya katılan lise öğrencilerinin spor yaşı ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları toplam puanları ve bilişsel, duyuşsal, davranışsal alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ancak öğrencilerin spor yaşı değişkeni açısından beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Literatür incelendiğinde beden eğitimi dersi ilgi ölçeği spor yaşı değişkenine göre bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Gürbüz (2011), Muğla ilindeki ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi ve spor dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, Fethiye ilçesindeki ilköğretim ikinci kademedeki toplam 458 öğrenciyi incelemiştir. Araştırma için veriler, Demirhan ve Altay'ın (2001)

güncellediği "Beden Eğitimi ve Spor Tutum Ölçeği (BESTÖ)" kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların spor yaşı değişkenine bağlı olarak anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilerin spor yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır. Bu çalışma sonuçları ile gerçekleştirdiğimiz çalışma sonuçları paralellik göstermektedir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin 6 Şubat depremlerinde 1. Dereceden yakınlarını kaybetme durumları ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının toplam puanı ile duyuşsal ve davranışsal alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ders dışı sportif etkinlikler ölçeği alt boyutu olan bilişsel alt boyut ve beden eğitimi ve spor dersine ilgi ölçeği toplam puanı arasında 6 Şubat depremlerinde 1. Dereceden yakınlarını kaybetme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu gözlenmiştir. Depremzede çocuk ve ergenlerde de sıklıkla görülen duygusal ve psikolojik problemler, dünya ülkelerinin büyük çoğunluğunda bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir (Türk Nöroloji Derneği, 2023; Garipey vd., 2020). Travmatik olaylardan kaynaklanan duygu durum bozuklukları iyileşmeyi engellediği gibi ruh sağlığı üzerinde de olumsuz etkilere neden olabilmektedir (Karabulut vd., 2024; Giannakopoulos, 2021). Afet yaşayan ergenlerde yapılan çalışmalar incelendiğinde Tang vd. (2018) depremde 3 yıl sonra çocuk ve ergen katılımcıların %23'ünde uykusuzluk saptamıştır. Geng vd. (2013) Wenchuan depremini yaşayan ergenlerle yaptıkları çalışmada ergenlerin %48,9'unun bir gecede 7 saatten az uyuduğu, %27,68'inin uykuya dalmakta güçlük çektiği ve depremde sonraki 18 ve 30. aylarda uyku sorunları prevalansının %28,79 ile %30,18 aralığında değiştiği saptanmıştır. Bu sonuçlar ışığında depremde birinci dereceden yakınlarını kaybeden çocuk ve ergenlerin duygusal gelişim alanlarında problemler yaşadıkları bu durumun yaşamını önemli oranda etkiledikleri ve bu noktada sosyal destek almaları gerekliliği ön plana çıkmaktadır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve psikolojik sağlık düzeyinde cinsiyet, sınıf düzeyi, okul dışı zamanlarda egzersiz veya spor yapma, spor yapma süresi, aile gelir durumu değişkenlerinin etkisinin bulunduğu, yaş, bir kulüpte düzenli olarak spor yapma, ailede lisanslı sporcu olması değişkenlerinin ise etkili olmadığı görülmüştür. Araştırmada öğrencilerin beden eğitimine yönelik bilişsel, duyuşsal ve toplam tutum düzeyleri ile psikolojik sağlık düzeylerinin yüksek olduğu, beden eğitimi dersine yönelik tutum ile psikolojik sağlık arasında pozitif yönde bir

ilişki olduğu ve beden eğitimi dersine yönelik tutumun psikolojik sağlamlık düzeyinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma grubunun 2023 depremine maruz kalmış olmaları bilişsel, duyuşsal ve davranışsal gelişim özelliklerini etkilediği sonucu yadsınamaz bir gerçek olarak açıklanabilmektedir. Depremin şiddetinin yüksek olması ve birden fazla ili etkilemesi sonucu tüm Dünya genelinde yaşanan en büyük afet olaylarından biri olmuştur. Depremin etkileri sadece fiziksel hasarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda büyük bir sosyal ve ekonomik krize yol açmıştır. Depremin yaşandığı bölgelerde altyapı yetersizlikleri ve koordinasyon eksiklikleri, afet sonrası yardımların etkin bir şekilde ulaştırılamaması gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca, depremin kış mevsimine denk gelmesi nedeniyle, ulaşım ve yardım süreçlerinin gecikmesi, birçok olumsuz sonucun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum, afet sonrası yapılan iyileştirme çalışmaları ve kriz yönetiminin önemini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Araştırmada sonuç olarak lise düzeyindeki öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarında yaşamını idame ettirdikleri bölge ve afete maruz kalmaları önemli rol oynadığı gözlenmiştir. Çalışma uygulama aşamasında öğrencilerin daha çok depremden önceki yaşamlarındaki etkinlik ve aktivitelerden bahsetmeleri o döneme olan özlemin ve duygusal bağın en önemli göstergesi sayılabilmektedir. Bu bağlamda özellikle afet bölgesinde okul çağındaki çocuklara ve gençlere yönelik sosyal yaşamı zenginleştirici kültürel ve sportif faaliyetlere yer verilmesi gerekliliği araştırma sonucunda elde edilen önemli bulgu olarak sayılabilmektedir.

Araştırma sonucunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Bu araştırma lise dışındaki diğer kademelere uygulanarak kapsamlı sonuçlara ulaşılabilecektir,

Lise öğrencilerinin ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının yüksek olması iyi bir durum olarak gözükmekle birlikte bu tutumun devamlılığını sağlamak amacıyla yerel yönetimler ve spor kulüplerinin bu konuda ki özendirici faaliyetlerinin artırılması önerilmektedir,

Öğrencilere beden eğitimi ve spor uygulamalarının genel sağlık, bilişsel, psikolojik ve toplumsal yararlarının anlatılması öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ve uygulamalarına olan ilgisini arttırmaya yönelik tanıtıcı faaliyetler yürütülmesi önerilmektedir,

Öğrencilerin yaşamlarını olumsuz yönde etkileyen deprem, sel vb. afetlerin oluşturabileceği travmatik sonuçların önüne geçilmesi adına sosyal destek uygulamalarında spor içerikleri aktivitelerin gerçekleştirilmesi ve sayısının artırılması önerilmektedir,

Gelecekte yapılacak araştırmalarda, öğrencilerin ders dışı sportif etkinliklere katılımlarına yönelik tutumları ile beden eğitimi ve spor dersine ilişkin ilgi düzeylerini yordayan daha derinlemesine bilgiler elde edebilmek için nitel araştırma yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdullah, M. R. (2023). "The Importance of Sports for Public Health". International Journal of Health Medicine and Sports 1(4), 25-28.
- Adalı, E. (2024). İstanbul İli Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutum ve Öz Güvenlerinin Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Bartın: Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Agar, G. (2023). Uzaktan Eğitim Beden Eğitimi ve Spor Dersi Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. (Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akbulut, V. (2017). Öğretmen Liderlik Stiline Göre Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Yatkınlıklarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akın, A., Erol, E. ve Akın, Ü. (2015) Derse İlgili Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi 23 (4), 1471- 1480
- Akkoyunlu, Y. (1996). "Beden Eğitimi ve Spor". Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 80-81.
- Akkurt, M. ve Şinforoğlu, T. (2020). "Rönesans'tan Aydınlanma'ya Bedenin Eğitimi". Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 18(3), 14-30.
- Akyollu, B. (2023). Çocukluk çağında ruhsal travmaya maruz kalmış genç yetişkinlerin bağlanma boyutları ve riskli davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Arıkan, C. (2022). İşbirliğine Dayalı Öğretim Yönteminin Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Özyeterlik ve Tutum İle Demokratik Tutumlarına Olan Etkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Arslan, G. (2015). "Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin (ÇGPSÖ) Psikometrik Özellikleri: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması". Ege Eğitim Dergisi, 16(1), 1-12.
- Aslan, M. F. (2002). Kocaeli Bölgesi İlköğretim Okullarında Okuyan Öğrencilerin Spora Yönelmelerinde Ailenin, Beden Eğitimi Öğretmeni Ve Çevrenin Etkileri. (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Avşar, Z. (2009). "İlköğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersi değerlendirme süreci ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi.". Spor Bilimleri Dergisi, 20(3), 81-89.
- Avşaroğlu, G. (2023). Ortaokul Öğrencilerinin Farklı Spor Branşlarına Olan Tutumlarının Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutumu Yordama Gücü. (Yüksek Lisans Tezi). Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Aybek, A. (2007). Öğrencilerin Beden Eğitimi Derisine ve Ders Dışı Etkinliklere Yönelik Tutumlarında Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Rolü. Yayınlanmamış (Yüksek Lisans Tezi). Samsun Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.

Aydın, Ö. Ü. İ. (2020). Serbest zamanda kısıtlamalar ve engeller: kavramlar arası ilişki. Spor Bilimleri Temelinde Güncel Tartışmalar- 2, 85-93.

Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). “Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi”. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(2), 569-585.

Becheva, M. S. V., Kirkova-Bogdanova, A. G., Kazalakova, K. M., and Ivanova, S. A. (2023). “The Benefits Of Sports For The Physical and Mental Health of Adolescents”. Pharmacia, 70, 751-756.

Bernstein, E., Phillips, S. R. and Silverman, S. (2011). Attitudes and perceptions of middle school students toward competitive activities in physical education. Journal of Teaching in Physical Education, 30, 69-83.

Binbaşoğlu, C. (2000). Okulda Ders Dışı Etkinlikler Öğretmen Kitapları Dizisi. MEB Yayınları, İstanbul

Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. (2023). Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi. Erişim tarihi: 23.12.2023. (<http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/deprem-bilgileri/genel-bilgiler/>)

Bolçay, D. D. (TY). Beden Eğitimi ve Spor Tarihi Dersi Ders Notu. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi.

Büyükaşahin Çevik, G. (2023). Afetlerde Eğitim ve Yönetimi. Girgin, S. (Ed.). 1.Bölüm: Afet (Travma) Psikolojisi (s. 7-28). https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=BtfPEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA7&dq=afet+psikolojisi&ots=NSye2RsNnP&sig=mnrQnQh2iZfzSXSlb3vWGMU419M&redir_e sc=y#v=onepage&q=afet%20psikolojisi&f=false

Cénat, J. M., McIntee, S. E., and Blais-Rochette, C. (2020). Symptoms of posttraumatic stress disorder, depression, anxiety and other mental health problems following the 2010 earthquake in Haiti: A systematic review and meta-analysis. Journal of affective disorders, 273, 55-85. doi:10.1016/j.jad.2020.04.046

Cengiz, Ö., Kılıç, M. A. ve Soylu, Y. (2018). “Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi”. Sosyal Bilimler Akademik Dergisi, 1(2), 141-149.

Chen, A. and Wang, Y. (2017). The role of interest in physical education: A review of research evidence. Journal of Teaching in Physical Education, 36(3), 313-322.

Chen, A., Ennis, C., Martin, R. ve Sun, H. (2006). Situational Interest-A Curriculum Component Enhancing Motivation To Learn. In S. A. Hogan (Ed.). New Development in Learning Research, 235–261, New York, Ny: Nova Science Publishers.

Civil, T. (2007). Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Sportif Etkinliklere Katılan Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Yapılarının Araştırılması (Giresun ve Trabzon İli Örneği). Yayımlanmamış (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı.

Coakley, J., and Donnelly, P. (2001). Sports and Children: Are Organized Programs Worth The Effort. Sport in Society: Issues and Controversies, 109-136. Boston

Columbia University Earth Institute National Center for Disaster Preparedness. (2018). Common stress reactions experienced by children (1–18 years) after a disaster and coping strategies to use during their time of trauma. <https://ncdp.columbia.edu/custom-content/uploads/2015/06/Common-StressReactions-Experienced-by-Children.pdf>

Çakır, V. O. (2014). Spor Sosyolojisinin Doğuşu; Geleneksel Beden Eğitimi Usul ve Yaklaşımlarında Dönüşüm. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çankaya, M. T. ve Demirel, D. H. (2024). “Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları İle Boş Zaman Yönetimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”. Sportive, 7(1), 105-131.

Çetiner, S., & Günay, E. (2021). Uluslararası göçün sosyo-kültürel etkilerinin değerlendirilmesi: Türkiye örneği. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(47), 1-21.

Çivril Kara, R. (2018). Öğretmen Öğretim Stiline Göre Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Yatkınlıklarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çoban, M., Sözbilir, M., & Göktaş, Y. (2017). Deprem deneyimini yaşamış kişilerin deprem öncesi hazırlık algılarının belirlenmesi: Bir durum çalışması. Doğu Coğrafya Dergisi, 22(37), 113-134.

Çorlak, C. (2023). Balıkesir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zaman Tutumlarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Çöllü, E. F. ve Öztürk, Y. E. (2014). “Örgütlerde İnançlar-Tutumlar Tutumların Ölçüm Yöntemleri ve Uygulama Örnekleri Bu Yöntemlerin Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 9(1-2), 373-404

Dalkılıç, M. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Karaman: Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, G. T. (2021). "Eğitim tarihimizde öğrencilerin fiziksel ve ruhsal gelişimlerinin takip edilmesi için hazırlanmış bir rehberin incelenmesi.". Milli Eğitim Dergisi, 50(231), 263-282.

Demirci, Ş. (2024). Doğal afetlerden sonra çocuklarda görülen uyku yoksunluğu, sosyal medya bağımlılığı ve ilişkili faktörler. (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Demirel, D. H. ve Yildiran, I. (2013). "The Philosophy Of Physical Education and Sport From Ancient Times To The Enlightenment". European Journal of Educational Research, 2(4), 191-202.

Demirhan, G. ve Altay, F. (2001). Lise birinci sınıf öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutum ölçeği-II. Spor Bilimleri Dergisi, 12(2), 9-20.

Deniz, K.Z. (2008) Uzmanlık Gerektiren Mesleklere Yönelik Bir İlgi Envanteri Geliştirme Çalışması. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Ölçme Ve Değerlendirme Bilim Dalı.

Dever, A. ve İslam, A. (2015). "Tarihsel Süreç İçerisinde Türk Kültüründe Spor Algısı". Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(5), 46-61.

Ediz, K. & Gülbahçe, A. (2019). Van depremini yaşayan öğrencilerin travma sonrası stres bozukluğu düzeylerinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(3), 957-972.

Ekşi, A., Peykerli, G., Saydam, R., Toparla, D., & Braun, K. L. (2008). Vivid intrusive memories in PTSD: Responses of child earthquake survivors in Turkey. Journal of Loss and Trauma, 13(2-3), 123-155. <https://doi.org/10.1080/15325020701443925>

Erden, C. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Ve Spor Dersine İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Kars ili örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Kars: Kafkas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Eren, D. İ. ve Arslan, S. (2022). "Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Değerler Eğitime Katkısının İncelenmesi". Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8(1), 29-43.

Fişek, K. (1998). Türkiye’de ve Dünya’da Spor Yönetimi. Ankara: Bağırhan Yayınevi

Fredricks, J. S. ve Eccles, J. A. (2008). Participation in extracurricular activities in the middle school years: are there developmental benefits for African/American and European American youth? Journal of Youth Adolescence, 37(9), 1029-1043. doi: 10.1007/s10964-008-9309-4.

Garipey, G., Danna, S., Gobiņa, I., Rasmussen, M., de Matos, M. G., Tynjälä, J., ... & Schnohr, C. (2020). How are adolescents sleeping? Adolescent sleep patterns and sociodemographic differences in 24 European and North American countries. Journal of Adolescent Health, 66(6), 81-88.

T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlıkta Dönüşüm Programı (2003), birinci basamağa yönelik tanı ve tedavi rehberleri, <https://ekutuphane.saglik.gov.tr/ekutuphane/kitaplar/tanitedavirehberi.pdf>. sayfasından erişilmiştir. Erişim Tarihi: 06.05.2024.

Geng, F., Fan, F., Mo, L., Simandl, I., & Liu, X. (2013). Sleep problems among adolescent survivors following the 2008 Wenchuan earthquake in China: a cohort study. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 74(1), 19721.

Giannakopoulos, G., & Kolaitis, G. (2021). Sleep problems in children and adolescents following traumatic life events. *World Journal of Psychiatry*, 11(2), 27-34.

Gray, S. (2004). "Team club sports clubs for adults: A model." *American Association Behavioral Social Science Online Journal*, 7, 44-48.

Güldü, Ö. (2023). Afet bilinci ve stresli durumlarla başa çıkma arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(3), 638-658. <https://doi.org/10.35341/afet.1286918>

Güllü, M. (2007). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Araştırılması. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Gürbüz, A. (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerin beden eğitimi ve spor dersine ilişkin tutumlarının belirlenmesi (Muğla il örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gürbüz, ve S. Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe-yöntem-analiz*. 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Hardman, K. (2008). Okullarda Beden Eğitiminin Durumu ve Sürekliliği: Küresel Bir Yaklaşım. Çev. Canan Koca. *Spor Bilimleri Dergisi*, 19(1), 1-22.

Hazar, Z., Demir, G. T. ve Can, B. (2018). Lise Öğrencilerinin Spora Katılım Güdülerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 225-235.

Herr, E. and Cramer, S. (2004). *Career Guidance And Counseling Through The Life Span: Systematic Approaches* (3rd ed.). Scott, Foresman & Co

Hidi, S. and Renninger, K. A. (2006). The Four-Phase Model Of Interest Development. *Educational Psychologist*, 41, 111–127.

Hilland TA, Stratton G, Vinson D, Fairclough S (2009). The physical education predisposition scale: preliminary development and validation. *Journal of Sport Sciences*, 27(14), 1555- 1563.doi: <https://doi.org/10.1080/02640410903147513>

Hilland, T. A., Trent D. and Fairclough, S. J. (2018). The physical education predisposition scale: preliminary tests of reliability and validity in Australian students. *Journal of Sports Sciences*, 36(4), 384-392.

Hommel, K. E. (2007). The impact of a physical activity intervention on the physical activity self-efficacy of preadolescent females (Doctoral dissertation, Clemson University).

Hünük, D. (2006). Ankara ili merkez ilçelerindeki ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının sınıf düzeyi, öğrenci cinsiyeti, öğretmen cinsiyeti ve spora aktif katılımları açısından karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. (2023b). Disasters Earthquakes. Erişim tarihi: 10.10.2023. <https://www.ifrc.org/our-work/disastersclimate-and-crises/what-disaster/earthquakes>

Kabataş, T. (2024). Özel ve Devlet Ortaokullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Olan Tutum Düzeylerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Batman: Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). Günümüzde İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş. İstanbul: Evrim Yayınları.

Kanan, E. (2024). Taşıma Merkezi Ortaokullara Devam Eden Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutum ve Özgüven Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Araştırılması (Van İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kangalgıl, M., Hünük, D. ve Demirhan G. (2006). İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumlarının karşılaştırılması. Spor Bilimleri Dergisi, 17(2), 48-57.

Karabulut, D. G., Yıldırım, H., Elpeze, G., & Maden, Ç. (2024). The Relationship Between Post-Earthquake Anxiety Status with Sleep Problems, Low Back and Neck Pain in Victims of the Kahramanmaraş-Centred Earthquakes. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 21(1), 11-16.

Karadağ, S. (2012). İlköğretim 8. sınıf ve lise 11. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi dersine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenlere bağlı olarak karşılaştırılması: Kırıkkale örneği (Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.

Karagöl, İ. ve Adıgüzel, O. C. (2022). “Duyuşsal Alan ve Duyuşsal Alan Taksonomileri”. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(2), 217-240.

Karanfil, A. Y., Atay, E., Ulaş, M. ve Melek, C. (2017). “Spora Katılımın Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışları Üzerine Etkisinin Araştırılması”. CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 12(2), 1-11.

Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Karataş, E. Ö., Savaş, B. Ç. ve Karataş, Ö. (2021). “Beden Eğitimi, Spor ve Oyunun Sosyalleşme Üzerine Etkisi”. Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 1(1), 1-16.

Kardeş, T. (2013). Mesleki müzik eğitimi veren devlet konservatuvarlarındaki klasik türk müziği üslup ve repertuvar eğitiminin içerik ve yöntem bakımından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Kashdan, T. B. (2004). Character Strengths and Virtues. Curiosity. C. Peterson, and M. E. Seligman (Ed). In A Handbook and classification (p. 125-141). Oxford University Press

Kaya, G. İ. (2016). Eğitimde Merak ve İlgi. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 13-2(25), 103-114.

Kayalar, F. ve Arı, T.G. (2017) Study Into the Views of Classroom Teachers Upon Interest-Based Learning in Primary Schools. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 6/42017s. 2776-2787

Kaysis, (2021). Türlerle göre devlet teşkilatı. Erişim adresi: [https://www.kaysis.gov.tr/Devlet Teskilat Turlere Gore](https://www.kaysis.gov.tr/Devlet_Teskilat_Turlere_Gore), Erişim Tarihi: 11.07.2025.

Kelecioğlu, H. (2004). “Üniversiteye girişte iki aşamalı sınavda uygulanmış olan öğrenci seçme sınavı puanları ile öğrenci yerleştirme sınavı puanları arasındaki ilişkiler.” Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (9).

Kemiksiz, Ö. (2023). “Türkçe Öğretiminde Tutum: Lisansüstü Tezlerin Araştırma Eğilimleri”. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (11), 752-774.

Keskin, N. (2015). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutum ve özyeterlikleri. (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Keskin, N., Erman, Ö. ve Küçük, K. S. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutum ve Öz-Yeterlikleri. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 14(1), 93-107.

Korkmaz, M. (2013). İmam hatip lisesi öğrencilerinin bu okulu tercih süreçleri. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(16), 7-40.

Köklü, N. (1995). “Tutumların Ölçülmesi ve Likert Tipi Ölçeklerde Kullanılan Seçenekler”. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 28(2), 81-93.

Köse, E. (2003). İlköğretim düzeyinde ders dışı etkinliklerin akademik başarıya ve okul kültürünü algılamaya etkisi. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Krapp, A. (1992). Konzepte Und Forschungsansätze Zur Analyse Des Zusammenhangs Von Interesse, Lernen Und Leistung. In: A. Krapp & M. Prenzel. Interesse, Lernen Und Leistung. Neue Ansätze Einer Pädagogisch-Psychologischen Interessenforschung, 9-52, Münster: Aschendorf.

Krapp, A. (1999). Intrinsische lernmotivation und interesse. forschungsansätze und konzeptuelle überlegungen. Zeitschrift Für Pädagogik, 45(3), 387-406

Krouscas, J. A. (1999). Middle school students' attitudes toward a physical education program (Unpublished doctoral dissertation). Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia.

Kuter, F. Ö. ve Kuter, M. (2012). "Beden Eğitimi ve Spor Yoluyla Değerler Eğitimi". Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, (6), 75-94.

Küçük, V. ve Koç, H. (2004). "Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi". Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (9), 1-12.

Küçük-Kılıç, S. (2017). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi dersi yatkınlıklarının incelenmesi-Boylamsal bir çalışma. Doktora Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Lodewyk, K. R., & Muir, A. (2017). High school females' emotions, self-efficacy, and attributions during soccer and fitness testing in physical education. Physical Educator, 74(2), 269.

Lumpkin, A. (2005). Introduction to Physical Education, Exercise Science, and Sport Studies (6th Ed.). New York: McGraw-Hill

Mahoney, J. L., and Stattin, H. (2000). "Leisure activities and adolescent antisocial behavior: The role of structure and social context.". Journal of Adolescence, 23(2), 113-127.

Mahoney, J. L., Larson, R. W., and Eccles, J. S. (2005). Organized Activities As Context of Development: Extracurricular Activities, After School and Community Programs. (s. 311-330) Psychology Press. New Jersey.

Mahoney, J.L. (2000). School extracurricular activity participation as a moderator in the development of antisocial patterns. Child Development, 71(2), 502-506.

McPhail, A. (2011). Youth Voices In Physical Education and Sport: What Are They Telling Us?, in K. Armour (ed) Sport Pedagogy: An Introduction For Teaching and Coaching, 105-116. Harrow: Prentice Hall.

MEB. (2017). Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

MEB. (2018). Beden Eğitimi Ve Spor Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Middle East Technical University. (2025). Eski Toplumlarda Beden Eğitimi. <https://users.metu.edu.tr/settar/hp1.htm> (18.12.2024)

Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Ortaöğretim kurumlarının amaçları. Erişim adresi: http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyala

Morgan, P. J., ve Bourke, S. F. (2005). An Investigation Of Pre-Service and Primary School Teachers' Perspectives Of PE Teaching Confidence and PE Teacher Education. *Achper Healthy Lifestyles Journal*, 52(1), 7-13.

Mutlutürk, N. (1995). Milli Eğitim Bakanlığı ile Gençlik Spor Genel Müdürlüğünün Orta Öğrenim Genelgesinin Getirdiği Ders Dışı Etkinliklerde Sporun Yeri ve Önemi. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitim ve Sporun II. Ulusal Sempozyumu. 16-18 Aralık 1993, Ankara. 245-250.

Özcan, G., Mirzeoğlu, A. D. ve Çoknaz, D. (2016). Öğrenci Gözüyle Beden Eğitimi Ve Spor Dersi ve Öğretmeni. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 270- 291.

Özdemir, E. (1992). “Gençliğin Gelişiminde Beden Eğitimi ve Sporun Önemi”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 117-123.

Özdenk, S. (2018). “Beden Eğitimi ve Spor, Faydaları, Önemi ve Sınıflandırılması”. *Spor Bilimlerinde Akademik Araştırmalar*, 1, 77-90.

Özkal, M. C. (2024). Engelli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Psikolojik Sağlamlıkları, Sosyal Destekleri ve Spora Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkiler. (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Özkara, A.B. (2019). Spor lisesi öğrencilerinin girişimcilik yeterliliklerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(Ek Sayı1), 1339-1347.

Özkul, R. F., & Göktaş, P. (2021). Dijital oyun oynayanların kişilik ve değerleri: Z kuşağı üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 14(40), 1348-1367

Özyalvaç, T. N. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine Yönelik Tutumları ile Akademik Başarı Motivasyonlarının İncelenmesi (Konya Anadolu Lisesi Örneği). (Yüksek Lisans Tezi) Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Özyürek, A., Özkan, I., Begde, Z. ve Yavuz, N. F. (2015). Okul Öncesi Dönemde Beden Eğitimi ve Spor. *International Journal of Science Culture and Sport (Intjcs)*, 3, 479-488.

Parlar, F. (2019). Ortaokul öğrencilerinin beden eğitimi yatkınlıkları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişki. (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Pehlivan, Z. ve Selçuk, T. (2005). Ders Dışı Okul Spor Etkinliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri (Mersin İl Örneği). 4. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sempozyumu, 1-11 Haziran 2005. Bursa.

Pilavcı, Ö. E. (2024). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Tutum Algılarının ve Teknolojik Pedagojik Alan Bilgilerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Prenzel, M. ve Lankes, E. M. (1995). Anregungen Aus Der Pädagogischen Interessenforschung. Grundschole, 27(6), 12-13

Resmi Gazete. 25714 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Spor Liseleri Yönetmeliği. ss. 25-69 (01.02.2005).

Resmi Gazete. 26385 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Fen Liseleri Yönetmeliği. (23.12.2006).

Rokeach, M. (1973). The Nature Of Human Values. Newyork: The Free Press.

Schneiderman, N., Ironson, G., & Siegel, S. D. (2005). Stress and health: psychological, behavioral, and biological determinants. Annual Review of Clinical Psychology, 1, 607-628.

Selçuk, T. (2006). Ortaöğretim Öğrencilerinin Ders Dışı Spor Faaliyetlerine Katılımı ve Sorunları (Mersin İli Örneği). Yayımlanmamış (Yüksek Lisans Tezi), Mersin: Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.

Shaw, J. A. (2003). Children exposed to war/terrorism. Clinical Child and Family Psychology Review, 6, 237–246. <https://doi.org/10.1023/B:CCFP.00000006291.10180.bd>

Shen, B. ve Chen, A. (2006). Examining the interrelations among knowledge, interests, and learning strategies. Journal of Teaching in Physical Education, 25(2), 182-199.

Sönmez, V. (2001). Program geliştirmede öğretmen elkitabı. (Genişletilmiş 9. Baskı). Anı Yayıncılık.

Swarat, S. L. (2009). What Makes Science Interesting? Investigating middle school students' interest in school science. Northwestern University.

Swarat, S. L. (2009). What Makes Science Interesting? Investigating Middle School Students' Interest In School Science. Northwestern Üniversite

Şahin, M. M., & Durualp, E. (2024). Okul öncesi dönemdeki çocukların depreme ilişkin algılarının incelenmesi. Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, 9(2), 1-24.

Şengül, Y. (2016). Sınıf düzeylerine göre ortaokul ve lise öğrencilerinin beden eğitimi yatınlıklarının incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şirin, E. F., Çağlayan, H. S., Çetin, M. Ç., ve İnce, A. (2008). "Spor yapan lise öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi." Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(2), 98-110.

Şirinkan, A., Çalışkan, A., Gündoğdu, K., Şirinkan, S., Bay, E. ve Kürkcü, R. (2008). İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spor Dersleri Hakkındaki Görüşleri. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 10(1), 52- 60.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). Mart 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu. <https://www.sbb.gov.tr/wpcontent/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>

T.C. İç İşleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2023e). Deprem Kataloğu. Erişim tarihi: 23.10.2023. <https://deprem.afad.gov.tr/event-catalog>

Tang, W., Lu, Y., Yang, Y., & Xu, J. (2018). An epidemiologic study of self-reported sleep problems in a large sample of adolescent earthquake survivors: the effects of age, gender, exposure, and psychopathology. Journal of Psychosomatic Research, 113, 22-29.

Tanhan, F., & Kardaş, F. (2014). Van depremini yaşayan ortaöğretim öğrencilerinin travmadan etkilenme ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. Sakarya University Journal of Education, 4(1), 102-115.

Taşmektepligil, Y., Yılmaz, Ç., İmamoğlu, O. ve Kılçgil, E. (2006). İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi Ders Hedeflerinin Gerçekleşme Düzeyi. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(4), 139-147.

TDK <https://sozluk.gov.tr/> (ilgi tanımı), Erişim Tarihi: 11.07.2025.

Temel, C. ve Güllü, M. (2016). Bir Beden Eğitimi Dersi Çiz. Eğitim ve Bilim, 41(183), 351- 361.

Tosun, Z. D. (2011). Biyoloji Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Turan, M. S., Arslantaş, A., Erdem, A., Özdemir, M. F. ve Turan, A. H. (2022). “Spora Yönelik Tutum ile İlgili Çalışmaların İncelenmesi”. Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies, 8(23), 105-117

Türk Dil Kurumu (TDK). (2021). Erişim adresi : <https://www.sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi:11.07.2025.

Türk Nöroloji Derneği. (2023). Deprem ve uyku. Ed: İsmailoğulları, S. <https://noroloji.org.tr/haber/1497/prof-dr-sevda-ismailogullari-deprem-ve-uyku>

Uğraş, S. ve Temel, C. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlgili Ölçeği (BEDİÖ) Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 5(4), 413-427

Uğraş, S., ve Temel, C. (2020). Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlgili Ölçeği (Bediö) Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi. 5(4), 413- 427.

United States Agency for International Development. (2023). Centre for Research on the Epidemiology of Disaster (CRED). 72. <https://files.emdat.be/2023/09/CredCrunch72.pdf>

United States Geological Survey. (2023). Earthquake Hazards. Erişim tarihi: 22 Aralık 2023. <https://www.usgs.gov/programs/earthquake-hazards/cool-earthquake-facts>

United States National Institute of Mental Health. (1985). Bolin, R. Disasters and Mental Health: Selected Contemporary Perspectives. In Disasters and Social Support (s. 150). https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=VdlOAQAIAAJ&oi=fnd&pg=PA150&dq=disasters+and+social+support,&ots=Y_Y9OSzsVo&sig=ClZeoBymt6iMUEqIa0e2on0IYP8&redir_esc=y#v=onepage&q=disasters%20and%20social%20support%2C&f=false

Uzun, F., ve Bolat, Y. (2023). "Program dışı etkinliklerin öğrenci gelişimine etkisi." Harran Maarif Dergisi, 8(1), 14-35.

Ülkü, H. H., & Dinçer, B. (2021). Okul öncesi etkinlik planlarındaki değerler. Sosyal beşeri ve eğitim bilimlerine genel bakış, s. 197.

Ünlü, H., Alış, R., Balanlı, O. F. ve Bölükbaş, A. (2023). "Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Tutum ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi". Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 17(2), 127-136.

Varol, R. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumları ve Kadınların Spor Etkinliklerine Katılımlarına Dair Görüşlerinin İncelenmesi (Bartın Üniversitesi Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Bartın: Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Verywellmind. (2025). The Components of Attitude. <https://www.verywellmind.com/attitudes-how-they-form-change-shape-behavior-2795897> (18.12.2024)

World Health Organization. (2024a). Adolescent Data. Erişim tarihi: 21.01.2024. <https://platform.who.int/data/maternal-newborn-child-adolescentageing/adolescent-data>

World Health Organization. (2024b). Adolescent Health. Erişim tarihi: 22.01.2024. https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1

World Health Organization. (2024c). Health Topics Earthquakes. Erişim tarihi: 13.01.2024. https://www.who.int/health-topics/earthquakes#tab=tab_1

Yaldız, S. (2013). İlköğretim okullarında beden eğitimi dersine yönelik öğrenci ve ana baba tutumları (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yaman, M., Dervişoğlu, S. ve Soran, H. (2004). Ortaöğretim Öğrencilerinin Derslere İlgilerinin Belirlenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(27), 232- 240.

Yao, H., Chen, J., & Huang, Q. (2017). Long-term psychological consequences among adolescent survivors of the Wenchuan earthquake in China: A cross-sectional survey six

years after the disaster. *Children and Youth Services Review*, 83, 256-262.
<https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2017.10.024>

Yaylacı, F. (2012). İlköğretim Okullarında “Nasıl Bir Beden Eğitimi Dersi İstiyorum?”. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(195), 194-210.

Yeon, D.H. et al. (2020), “The effects of earthquake experience on disaster education for children and teens”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(15), 5347.

Yıldıran, İ. ve Yetim, A. (1996). “Orta Öğretimde Beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma”. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(3), 36-43.

Yıldız, E. ve Çetin, Z. (2018). “Sporun Psiko-Motor Gelişim ve Sosyal Gelişime Etkisi”. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 5(2), 54-66.

Yılmaz A. ve Güven Ö. (2018). Ders dışı sportif etkinliklere yönelik öğrenci tutum ölçeğinin psikometrik özelliklerinin incelenmesi (DSEÖTÖ). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 15(4), 1979-1992.

Yılmaz, A. (2018a). Parent expectations towards participation to extracurricular sport activity of high school students. *Pedagogics Psychology Medical-Biological Problems of Physical Training and Sports*, 22(4), 216-225.

Yılmaz, A. (2018b). Ebeveynlerin beden eğitimi dersi ve ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumları. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 48-64.

Yılmaz, A. (2019). Lise Öğrencilerinin Ders Dışı Sportif Etkinliklere Yönelik Tutumları ile Okula Bağlanma Durumlarının İncelenmesi, *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 50-63.

Yılmaz, M. K. ve Aytekin, R. İ. (2020). “Genişletilmiş Değer-Tutum-Davranış Modeli Bağlamında Yeşil Ürün Satın Alma Davranışının İncelenmesi”. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 439-465.

Ek 4. Veri Toplama Aracı

AFET SONRASI LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNE İLİŞKİN İLĞİ DÜZEYLERİ İLE DERS DIŞI SPORTİF ETKİNLİKLERE YÖNELİK TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma deprem sonrası öğrenimine orta öğrenim düzeyinde devam eden farklı türdeki liselerdeki öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin ilgi düzeyleri ile ders dışı sportif etkinliklere yönelik tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir. Aşağıda yer alan maddeleri dikkatle okuyup yanıt vermeniz bilimsel veri niteliği için çalışmanın sonucu adına önem arz etmektedir. Elde edilen verilerde kişisel verilerinizin korunacağını taahhüt eder, kıymetli vaktinizi ayırıp katılım sağladığınız için teşekkür ederiz.

Doç.Dr. Fatih MURATHAN

Mahmut Gazi ALAN-Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz : () Kadın () Erkek

Sınıfınız : () 9. Sınıf () 10. Sınıf () 11. Sınıf () 12. Sınıf

Spor Yaşınız : () 3 Yıl ve altı () 4-8 Yıl () 9-13 Yıl () 14 Yıl ve üstü

Okul Türünüz : () Anadolu Lisesi () Spor Lisesi () Fen Lisesi () Meslek Lisesi

Spor Branşınız Var ise Yazınız:

Sportaki Millilik Durumunuz: () Evet () Hayır

06 Şubat depremde 1. Dereceden yakınınızı kaybettiniz mi? () Evet () Hayır

İkamet Yeriniz: () Apartman Dairesi () Konteyner Kent () Müstakil Ev

	Beden eğitimi ve spor dersine ilgi ölçeği	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Beden eğitimi dersinde işlenen konuları severim.	5	4	3	2	1
2	Beden eğitimi dersinde yaptığımız etkinlikler kendimi iyi hissettirir.	5	4	3	2	1
3	Beden eğitimi derslerinde yapılan etkinlikler kendimi mutlu hissettirir.	5	4	3	2	1
4	Beden eğitimi derslerinde kendimi enerjik hissedirim.	5	4	3	2	1
5	Beden eğitimi derslerinde öğrenilen yeni konular beni mutlu eder.	5	4	3	2	1
6	Beden eğitimi derslerinde öğrendiğim konuların gelecekte yararlı olduğunu bilirim.	5	4	3	2	1
7	Beden eğitimi dersinin fiziksel gelişimim için yararlı olduğunu bilirim.	5	4	3	2	1
8	Beden eğitimi dersinde benden neler beklendiğinin farkındayım.	5	4	3	2	1
9	Beden eğitimi dersindeki etkinliklerin sağlığım için yararlı olduğunun farkındayım.	5	4	3	2	1
10	Beden eğitimi dersinde öğrendiğim etkinliklerin okul dışında yararlı etkileri olduğunu bilirim.	5	4	3	2	1

	Ders dışı sportif etkinliklere yönelik öğrenci tutum ölçeği	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Ders dışı sportif etkinlikler bireyin yeteneklerini keşfetmesini sağlar.	1	2	3	4	5
2	Ders dışı sportif etkinlikler bireyin kendisini ifade etmesine yardım eder.	1	2	3	4	5
3	Ders dışı sportif etkinlikler bireye yeni ortamlar tanıma fırsatı sunar.	1	2	3	4	5
4	Ders dışı sportif etkinlikler bireye sorumluluk duygusu kazandırır.	1	2	3	4	5
5	Ders dışı sportif etkinlikle bireyin liderlik özellikleri geliştirir.	1	2	3	4	5
6	Ders dışı sportif etkinlikler bireye zorluklarla mücadele edebilmeyi öğretir.	1	2	3	4	5
7	Ders dışı sportif etkinlikler bireye işbirliği yapabilme becerisi kazandırır.	1	2	3	4	5
8	Ders dışı sportif etkinliklerin sıkıcı olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
9	Ders dışı sportif etkinliklerin faydasız etkinlikler olduğu kanısındayım.	1	2	3	4	5
10	Ders dışı sportif etkinliklerin bireyin sağlığını olumsuz etkilediğine inanırım.	1	2	3	4	5
11	Ders dışı sportif etkinliklere katılımın zaman kaybı olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5
12	Ders dışı sportif etkinliklerin maddi yük getireceğine inanırım.	1	2	3	4	5
13	Ders dışı sportif etkinliklere ilgi duymam.	1	2	3	4	5
14	Ders dışı sportif etkinliklere katılmak istemem.	1	2	3	4	5
15	Arkadaşlarımı ders dışı sportif etkinliklere katılmaları için teşvik ederim.	1	2	3	4	5
16	Ders dışı sportif etkinlikle ilgili müsabakaları ilgiyle izlerim.	1	2	3	4	5
17	Ders dışı sportif etkinlikler ile ilgili organizasyonlarda gönüllü olarak çalışmak isterim.	1	2	3	4	5
18	Ders dışı sportif etkinliklerle ilgili gelişmeleri yakından takip ederim.	1	2	3	4	5